

Česká republika

**Čtvrtá periodická zpráva o plnění zásad stanovených Rámcovou úmluvou o ochraně
národnostních menšin podle článku 25 odstavce 2 této Úmluvy**

Obsah

Úvodem	1
I. ČÁST	2
I. 1. Shrnutí opatření zlepšujících povědomí o Úmluvě na národní úrovni v období 2009-2013.....	2
II. ČÁST - Opatření přijatá ke splnění hlavních doporučení.....	3
II. 1. Boj proti všem formám intolerance, rasismu a xenofobie.....	3
II. 1. 1. Novela zákona o právu shromažďovacím	3
II. 1. 2. Zákon o rovném zacházení a ochraně před diskriminací (antidiskriminační zákon)	3
II. 1. 3. Multikulturní výchova.....	4
II. 1. 4. Prevence rizikového chování.....	6
II. 1. 5. Příspěvek muzejních institucí k výchově k toleranci, boji proti nesnášenlivosti	7
II. 1. 6. Posílení pozice Veřejného ochránce práv	9
II. 1. 7. Funkce Agentury pro sociální začleňování v romských lokalitách.....	11
II. 1. 8. Národnostní menšiny a vnitřní bezpečnost.....	12
II. 2. Umísťování romských dětí do praktických škol (bývalých zvláštních škol)	16
II. 3. Školení romských mediátorů.....	22
II. 4. Výbory pro národnostní menšiny	22
III. ČÁST Další opatření přijatá ke zlepšení plnění Úmluvy	24
Článek 3	24
Článek 4	31
Článek 5	32
Článek 6	33
Článek 7	35
Článek 9	36
Článek 10.....	40
Článek 11	41
Článek 12 a 14	45
Článek 15	48
Článek 18.....	50

Seznam tabulek

1	Finanční zajištění provozu Muzea romské kultury ve sledovaném období	8
2	Finanční zajištění provozu Památníku Lidice ve sledovaném období	8
3	Finanční zajištění provozu Památníku Tereziín ve sledovaném období	9
4	Statistické údaje veřejného ochránce práv o podnětech týkajících se diskriminace z důvodů romské etnicity v letech 2010 – 2012	10
5	Seznam lokalit, kde doposud působila Agentura	12
6	Meziroční srovnání počtu asistentů pedagoga	20
7	Obyvatelstvo ČR podle výlučné národnosti	25
8	Počet přihlášení se k běloruské a vietnamské národnosti	25
9	Přihlášení se k dvojí národnosti	26
10	Příslušnost k národnosti ve statutárních městech	29
11	Příslušnost k národnosti po krajích	30
12	Dotace v programu podpory kulturních aktivit příslušníků národnostních menšin ve sledovaném období	33
13	Dotace v programu podpory rozšiřování a přijímání informací v jazycích menšin ve sledovaném období	37
14	Srovnání výdajů vynaložených od počátku existence programu implementace Charty	43
15	Dotace z programu implementace Charty na instalaci dvojjazyčných názvů	44
16	Dotace z programu vzdělávání v jazycích národnostních menšin ve sledovaném období	46

Seznam grafů

1	Ostatní národnosti (1991-2011)	24
2	Národnost neuvedena (1991-2011)	24
3	Dotace na podporu kulturních aktivit příslušníků národnostních menšin ve sledovaném období	33
4	Dotace na rozšiřování a přijímání informací v jazycích národnostních menšin ve sledovaném období	37
5	Dotace na podporu implementace Charty podle jazyků	43
6	Dotace na podporu implementace Charty podle okruhů	43
7	Dotace na vzdělávání v jazycích národnostních menšin a multikulturní výchovy za sledované období	46

ČTVRTÁ PERIODICKÁ ZPRÁVA O PLNĚNÍ ZÁSAD STANOVENÝCH RÁMCOVOU ÚMLUVOU O OCHRANĚ NÁRODNOSTNÍCH MENŠIN PODLE ČLÁNKU 25 Odstavce 2 této Úmluvy

Úvodem

Česká republika předkládá Čtvrtou periodickou zprávu (dále jen „Zpráva“) o plnění Rámcové úmluvy o ochraně národnostních menšin (dále jen „Úmluva“) podle článku 25 odstavce 2 této Úmluvy. Zpráva sleduje osnovu schválenou Výborem ministrů Rady Evropy pro čtvrtý monitorovací cyklus. Část I popisuje opatření přijatá ke zvýšení povědomí o výsledcích třetího monitorovacího cyklu a o Úmluvě. Část II popisuje opatření přijatá k řešení hlavních problémů identifikovaných Výborem ministrů jako problémů, které vyžadují okamžité řešení. Část III popisuje další opatření přijatá ke zlepšení plnění jednotlivých článků Úmluvy. Stanovisko vlády k některým otázkám bylo obsaženo již v jejím vyjádření ke Třetímu stanovisku Poradního výboru, a nemusí být proto zahrnuto v této zprávě.¹

¹ http://www.vlada.cz/assets/ppov/rnm/aktuality/Komentar_treti_stanovisko.pdf

I. ČÁST

I. 1. Shrnutí opatření zlepšujících povědomí o Úmluvě na národní úrovni v období 2009-2013

Třetí monitorovací Zprávu projednala Rada vlády pro národnostní menšiny (dále jen „Rada“) na schůzi dne 3. března 2009 a posléze i vláda dne 20. dubna 2009.² Dokument byl pak předán Ministerstvu zahraničních věcí k předložení Výboru ministrů Rady Evropy. V roce 2011 se ve dnech 11. – 15. dubna 2011 uskutečnila návštěva Poradního výboru Úmluvy. Zahrnula návštěvu Moravskoslezského kraje, kde proběhlo setkání se zástupci lokální a regionální samosprávy a se zástupci vybraných menšin. V Praze se pak čtyřčlenná delegace setkala se zástupci národnostních menšin, veřejné správy a veřejnoprávních médií. Poradní výbor ocenil mezi konkrétními příklady dobré praxe např. způsob začlenění tématu extremismu do sportovního zpravodajství České televize, podporu tematickým pořadům o národnostních menšinách v Českém rozhlasu a přístup Ministerstva vnitra k boji s extremismem. V roce 2012 byl odeslán Komentář ke třetímu stanovisku Poradního výboru Rady Evropy k Úmluvě ohledně plnění závazků z této úmluvy Českou republikou. Komentář byl vládou projednán dne 14. března 2012 (usnesení č. 163).³

Třetí monitorovací cyklus k Úmluvě byl dovršen seminářem, který byl uspořádán sekretariátem Rady a sekretariátem Úmluvy dne 9. prosince 2013. Jeho jednání se zúčastnili členové Rady, tj. zástupci jednotlivých národnostních menšin, a dále zástupci příslušných orgánů veřejné správy i zástupci nestátních neziskových organizací.

Od roku 2001 jsou zveřejňovány vládou projednané a přijaté souhrnné každoroční, monitorující a hodnotící zprávy o situaci národnostních menšin v České republice. Předseda vlády je pravidelně postupoval předsedovi (předsedkyni) Poslanecké sněmovny a předsedovi Senátu Parlamentu ČR pro informaci příslušných výborů Parlamentu ČR. Od roku 2012, kdy nebyl v Poslanecké sněmovně ustaven Podvýbor pro národnostní menšiny petičního výboru, není Zpráva na uvedené místa zasílána. O projednání zprávy, včetně přijatého usnesení vlády, informuje též Věstník vlády pro orgány krajů a orgány obcí. V tištěné formě jsou tyto zprávy také každoročně distribuovány orgánům veřejné správy, veřejným knihovnám, nevládním organizacím a zájemcům z řad odborné i laické veřejnosti.

Všechny dokumenty o monitorovacích cyklech Úmluvy jsou uveřejněny na webové stránce Rady.⁴ Zásadní dokumenty jsou uveřejněny v českém a anglickém jazyce, zákon č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „menšinový zákon“), též v jazycích všech národnostních menšin, jež mají v Radě své zástupce. Rada rovněž využívá v oblasti posilování informovanosti širší veřejnosti o národnostně menšinové politice svoji webovou stránku na domovské internetové stránce Úřadu vlády (www.vlada.cz), a to již od roku 1998.⁵

Stejně tak, jako k Úmluvě, běží standardním způsobem monitorovací proces k plnění Evropské charty regionálních či menšinových jazyků. Veškeré dokumenty, které vláda ČR v této věci schvaluje, jsou přitom předem projednány Radou; výjimkou je situace, kdy Rada není funkční.

² Usnesení vlády ze dne 20. dubna 2009 č. 459

([http://kormoran.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/51A12FEAEA530235C12575A70024D167/\\$FILE/459%20uv090420.0459.pdf](http://kormoran.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/51A12FEAEA530235C12575A70024D167/$FILE/459%20uv090420.0459.pdf))

³ [http://racek.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/49C08452089264F2C12579C0003FF5FF/\\$FILE/163%20uv120314.0163.pdf](http://racek.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/49C08452089264F2C12579C0003FF5FF/$FILE/163%20uv120314.0163.pdf)

⁴ <http://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rnm/dokumenty/mezinarodni-dokumenty/ramcova-umluva-o-ochrane-narodnostnich-mensin-6912/>

⁵ <http://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rnm/historie-a-soucasnost-rady-15074/>

II. ČÁST - Opatření přijatá ke splnění hlavních doporučení

II. 1. Boj proti všem formám intolerance, rasismu a xenofobie

II. 1. 1. Novela zákona o právu shromažďovacím

V roce 2009 byl z podnětu Rady novelizován zákon, kterým se změnil zákon č. 84/1990 Sb., o právu shromažďovacím ve znění pozdějších předpisů. Dne 4. září 2009 byl zákon vyhlášen pod číslem 294/2009 ve Sbírce zákonů. Novela upravila procesní postup správního úřadu při rozhodování o zákazu shromáždění. Šlo o úpravu lhůt pro povinnost shromáždění oznámit a rozhodnutí o zákazu shromáždění. Dosavadní znění zákona o právu shromažďovacím totiž neposkytovalo správnímu úřadu dostatečný časový prostor pro posouzení toho, zda se jedná o pokojný výkon práva shromažďovacího, resp. že nedávalo správnímu úřadu možnost reagovat na okolnosti, které vyšly najevo dříve než tři dny po oznámení shromáždění.

II. 1. 2. Zákon o rovném zacházení a ochraně před diskriminací (antidiskriminační zákon)

Zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon) vstoupil v účinnost dne 1. září 2009. Právní úprava boje proti diskriminaci vychází z ústavních principů rovnosti v důstojnosti a v právech a zákazu diskriminace z nelegitimních důvodů.⁶ Upravuje práva osob na rovné zacházení a ochranu před diskriminací.⁷ Zakazuje přitom přímou i nepřímou diskriminaci z důvodů rasy, etnického původu, národnosti, pohlaví, sexuální orientace, věku, zdravotního postižení, náboženského vyznání, víry či světového názoru. Přímou diskriminací zákon rozumí takové jednání, včetně opomenutí, kdy se s jednou osobou zachází méně příznivě, než se zachází s jinou osobou ve srovnatelné situaci. Nepřímou diskriminací zákon rozumí takové jednání nebo opomenutí, kdy na základě zdánlivě neutrálního ustanovení, kritéria nebo praxe je z některého z nelegitimních důvodů osoba ve skutečnosti znevýhodněna oproti ostatním. Zákon postihuje nejen diskriminaci přímou i nepřímou, ale i obtěžování, pronásledování a pokyn a navádění k diskriminaci.

Zákon zakazuje diskriminaci v oblastech práva na zaměstnání a přístupu k zaměstnání; přístupu k povolání, podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti; pracovních, služebních poměrů a jiné závislé činnosti včetně odměňování; členství a činnosti v odborových organizacích, radách zaměstnanců nebo organizacích zaměstnavatelů, včetně výhod, které tyto organizace svým členům poskytují; členství a činnosti v profesních komorách, včetně výhod, které tyto veřejnoprávní korporace svým členům poskytují; sociální zabezpečení a sociálních výhod; zdravotní péče; vzdělání; poskytování zboží a služeb včetně bydlení, pokud jsou nabízeny veřejnosti. Na druhou stranu zákon stanovuje, že za diskriminaci se nepovažují opatření, jejichž cílem je předejít nebo vyrovnat nevýhody vyplývající z příslušnosti osoby ke skupině osob vymezené některým z výše uvedených důvodů a zajistit jí rovné zacházení a rovné příležitosti.⁸ Zákon tedy, stejně jako Listina základních práv a svobod⁹ (dále jen „Listina“), umožňuje speciální podpůrná opatření na podporu a ochranu práv znevýhodněných skupin (pozitivní diskriminace).

Antidiskriminační zákon se nevztahuje na právní vztahy související s úpravou podmínek vstupu a pobytu státních příslušníků třetích zemí nebo osob bez státní příslušnosti na území

⁶ Blíže viz HRI/CORE/CZE/2010, str. 42, bod 145 a následující.

⁷ Zákon č. 198/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

⁸ § 7 odst. 2 antidiskriminačního zákona.

⁹ Listina základních práv a svobod je součástí ústavního pořádku ČR.

ČR. Cizinci jsou nadáni základními právy a svobodami zakotvenými v Listině¹⁰ bez ohledu na délku pobytu na území ČR či pobytový status. Výjimku tvoří určitá politická práva spojená s tvorbou politické vůle ve státu, jejichž nositeli mohou být pouze státní občané.¹¹

II. 1. 3. Multikulturní výchova

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy schválilo *Rámcové vzdělávací programy* pro všechny obory vzdělání středního vzdělávání. Na jejich základě jsou od školního roku 2007/2008 připraveny ve středních školách *školní vzdělávací programy*, kde je rozpracováno závazné průřezové téma *Občan v demokratické společnosti*, které v kurikulu posiluje výchovu k demokracii, k multikulturnímu soužití a přispívá k eliminaci extremismu. Obsahuje témata politický radikalismus a extremismus, současná česká extremistická scéna a její symbolika, mládež a extremismus.

Všechny základní školy zahájily vzdělávání podle *Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání*, který vymezuje vše, co je společné a nezbytné v povinném základním vzdělávání žáků, včetně vzdělávání v odpovídajících ročnících víceletých gymnázií.

Průřezové téma *Multikulturní výchova* (součást *Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání*, jedno ze šesti průřezových témat, spolu s Osobnostní a sociální výchovou, Výchovou demokratického občana, Výchovou k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Environmentální výchovou a Mediální výchovou) v základním vzdělávání umožňuje žákům seznamovat se s rozmanitostí různých kultur, jejich tradicemi a hodnotami. Na pozadí této rozmanitosti si pak žáci mohou lépe uvědomovat i svoji vlastní kulturní identitu, tradice a hodnoty.

Multikulturní výchova zprostředkovává poznání vlastního kulturního zakotvení a porozumění odlišným kulturám. Rozvíjí smysl pro spravedlnost, solidaritu a toleranci, vede k chápání a respektování neustále se zvyšující sociokulturní rozmanitosti. U menšinového etnika rozvíjí jeho kulturní specifika a současně poznávání kultury celé společnosti, majoritní většinu seznamuje se základními specifiky ostatních národností žijících ve společném státu, u obou skupin pak pomáhá nacházet styčné body pro vzájemné respektování, společné aktivity a spolupráci. Prolíná všemi vzdělávacími oblastmi. Blízkou vazbu má zejména na vzdělávací oblasti *Jazyk a jazyková komunikace*, *Člověk a společnost*, *Informační a komunikační technologie*, *Umění a kultura*, *Člověk a zdraví*, z oblasti *Člověk a příroda* se dotýká především vzdělávacího oboru *Zeměpis*. Vazba na tyto oblasti je dána především tématy, která se zabývají vzájemným vztahem mezi příslušníky různých národů a etnických skupin.

Kurikulární reforma (představovaná mimo jiné výše uvedenými rámcovými vzdělávacími programy) má velký vliv na vzdělávání a výchovu dětí a žáků i v oblasti multikulturní (interkulturní výchovy), neboť mění celkový přístup ke vzdělávání - zaměřuje jej na získávání klíčových kompetencí a dává školám větší autonomii. Multikulturní výchova tak např. poskytuje žákům základní znalosti o různých etnických a kulturních skupinách žijících v české a evropské společnosti, rozvíjí dovednost orientovat se v pluralitní společnosti a využívat interkulturních kontaktů k obohacení sebe i druhých, rozvíjí schopnost poznávat a tolerovat odlišnosti jiných národnostních, etnických, náboženských, sociálních skupin a spolupracovat s příslušníky odlišných sociokulturních skupin, rozvíjí dovednost rozpoznat projevy rasové nesnášenlivosti a napomáhá prevenci vzniku xenofobie, poskytuje znalost některých základních pojmů multikulturní terminologie: kultura, etnikum, identita, diskriminace, xenofobie, rasismus, národnost, netolerance aj.

¹⁰ Čl. 42 odst. 2 Listiny.

¹¹ Např. právo volební či právo sdružovat se v politických stranách a hnutích.

V učivu vzdělávacího oboru Dějepis je důraz kladen na dějiny moderní doby, hlavně na 20. století, v jejichž rámci je zařazeno učivo o fašismu, nacismu, o druhé světové válce, nacistické rasové a jiné perzekuci, o odboji proti nacismu, o Holocaustu a genocidě Romů. V učivu, které vzdělává k demokratickému občanství, jsou následující obsahová hesla: politický radikalismus a extremismus, současná česká extremistická scéna a její symbolika, mládež a extremismus. Školám se doporučuje také zařazovat do *školních vzdělávacích programů* v dostatečné míře další závazné průřezové téma *Multikulturní výchova*. Doporučení zveřejněná v uplynulých letech v Souboru pedagogicko-organizačních informací pro mateřské, základní a střední školy, konzervatoře, vyšší odborné školy, základní umělecké školy, jazykové školy s právem státní jazykové zkoušky a školská zařízení jsou stále platná a každoročně aktualizovaná. Jsou zde např. odkazy na komplexní informace o Holocaustu Romů a Židů, které lze získat na odborných seminářích *Jak učit o Holocaustu* nebo v rámci dokumentárního projektu pro žáky *Zmizelí sousedé* (organizují *Vzdělávací oddělení Památníku Terezín* a *Vzdělávací a kulturní centrum Židovského muzea v Praze*). Ve výuce je potřebné také akcentovat téma česko-německých vztahů, včetně objektivních informací o odsunu sudetských Němců, poznávat kulturu, jazyk a každodenní život dalších národností a etnik žijících v ČR. Žáci by měli být informováni o současných extremistických skupinách mládeže (antisemitismus, islamofobie, neonacismus, pravicový a levicový extremismus). Současně je však zde upozorněno, že v prostředí škol a školských zařízení i volnočasových aktivit nelze uskutečňovat vzdělávání k multikulturní výchově a lidským právům, k nenásilí a toleranci pouhým zdůrazněním cizorodých prvků s akcentem na jinakost, neboť pouhé zdůraznění odlišnosti může být kontraproduktivní.

V roce 2013 ministerstvo aktualizovalo *Doporučení Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k výuce dějin 20. století*. Doporučení vychází ze zvláštní povahy moderních a soudobých dějin, které pracují s živou historickou pamětí, s příběhy žijících generací a s dosud nezpracovaným archivním materiálem, čímž kladou mimořádné nároky na nestrannost a vyváženost výuky. Zároveň reaguje na nárůst extremistických a nedemokratických tendencí, které se v naší společnosti reálně projevují.

V souvislosti s problematikou politického extremismu rámcové programy pro střední odborné vzdělávání uvádí jako povinný výsledek vzdělávání schopnost žáků rozpoznat extremistické prvky jednání a také se požaduje, aby žáci uměli vysvětlit, proč je nepřijatelné propagovat hnutí omezující práva a svobody jiných lidí (např. hnutí neonacistického nebo jiného antidemokratického charakteru atp.).

Na pomoc kurikulární reformě probíhá řada aktivit, které se týkají i multikulturní výchovy. Je to např. metodický portál www.rvp.cz, který zajišťuje *Národní ústav pro vzdělávání*, přímo řízená organizace resortu. Smyslem metodického portálu je vytvářet a aktualizovat databázi příspěvků, digitálních učebních materiálů, příkladů dobré praxe a inspirovat jimi pedagogy a umožnit sdílení zkušeností mezi nimi, bezprostředně reagovat na aktuální potřeby praxe a vytvořit kvalitní, pestrou a komplexní nabídku metodických materiálů a podkladů pro pedagogy. Mezi uvedenými materiály je i řada příspěvků, které pedagogové mohou využít v oblasti vzdělávání příslušníků etnických a národnostních menšin a vzdělávání dětí cizinců, na metodickou pomoc i v oblasti multikulturní a integrace žáků ze sociokulturně znevýhodňujícího prostředí.

Soustavná pozornost je věnována kvalitě učebnic. Resort uděluje učebnicím, po splnění určitých podmínek, schvalovací doložku a zařazuje je do seznamu učebnic s platnou schvalovací doložkou. Aby učebnice obdržela tuto doložku, musí mimo jiné respektovat Ústavu ČR a právní předpisy platné na území ČR; zejména musí respektovat základní práva a svobody, které se zaručují všem lidem bez rozdílu rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, příslušnosti k národnostní nebo etnické menšině a prosazuje rovné příležitosti mužů a žen. Každá učebnice je posuzována nejméně dvěma nezávislými experty (recenzenty),

kteří jsou vybíráni ředitelem příslušného odboru ministerstva. Náklady na zpracování recenzních posudků nese ministerstvo. V učebnicích, ve kterých jsou texty dotýkající se duchovních i kulturních hodnot a tradic různých národností a kultur, musí být tato problematika v recenzních posudcích zohledněna a komentována.

Kromě toho pro učebnice, v nichž jsou výše uvedené texty (jde zejména o vzdělávací obory Český jazyk a literatura, Člověk a jeho svět, Dějepis, Výchova k občanství, Zeměpis, Výchova ke zdraví), si nakladatel učebnic musí zajistit zpracování posouzení na konkrétní témata od specializovaných institucí (jedná se např. o *Muzeum romské kultury* nebo *Židovskou obec*).

II. 1. 4. Prevence rizikového chování

Problematika rizikového chování (mezi které je možné řadit i problematiku xenofobie, rasismu, intolerance a antisemitismu) je upravena v dokumentech ministerstva *Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2013-2018* a *Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních*. Tato problematika primární prevence rizikového chování je rovněž součástí nově připravované *Strategie prevence rizikového chování u dětí a mládeže v působnosti resortu školství, mládeže a tělovýchovy na období 2009 – 2021*.

Ve školách a školských zařízeních je realizován tzv. *Minimální preventivní program*, který zahrnuje aktivity prevence rizikového chování. Realizuje jej zejména školní metodik prevence ve spolupráci s dalšími pedagogy (výchovný poradce, třídní učitel, metodik prevence v pedagogicko-psychologické poradně) nebo s nestátním neziskovým sektorem. Realizace *Minimálního preventivního programu* od 1. ledna 2011 podléhá kontrole České školní inspekce.

Minimální preventivní program reprezentuje poměrně složitou a komplexní intervenci. V podmínkách základních škol se jedná o program, který začíná vstupem dítěte do školy a končí jeho odchodem a je v tomto smyslu kontinuální napříč celou základní školou. Zahrnuje současně jak nespécifické části (např. bezpečnostní standard snižující potenciál pro vznik a rozvoj rizikového chování), tak specifické části. Vše navíc musí korespondovat se školním řádem, rámcovým vzdělávacím programem a celkovými podmínkami školy.

Minimální preventivní program je komplexním dlouhodobým preventivním programem školy/školského zařízení a je součástí školního vzdělávacího programu, který vychází z příslušného *Rámcového vzdělávacího programu*. Při jeho realizaci se vychází ze situace, že škola má pro něj samozřejmě pouze omezené časové, personální a finanční možnosti, a je proto nutné klást důraz na co nejvyšší efektivitu při existujících zdrojích.

V roce 2013 byl dokončen výstup z projektu VYNSPI (Tvorba systému modulárního vzdělávání v oblasti prevence sociálně patologických jevů pro pedagogické a poradenské pracovníky škol a školských zařízení na celostátní úrovni), který definuje obsah *Minimálního preventivního programu* ve školách a poskytuje doporučenou strukturu včetně začlenění konkrétních témat do života školy. Rasismus a xenofobie je obecně soubor projevů směřujících k potlačení zájmů a práv menšin, které pro potřeby školské prevence jsou v uvedeném materiálu zařazeny do obou uvedených kategorií, tedy zastávání rasové nerovnocennosti v jakémkoli smyslu slova, podporování rasové nesnášenlivosti a netoleranci vůči menšinám a odlišnostem.

Ministerstvo podporuje síť preventivních služeb v rámci systému péče o ohrožené dítě (podpora středisek výchovné péče, pedagogicko-psychologických poraden, školských poradenských pracovišť). *Pedagogicko-psychologické poradny* byly v roce 2013 podpořeny v rámci Programu na realizaci aktivit v oblasti prevence rizikového chování v působnosti

resortu. Zároveň byly v roce 2013 podpořeny v rámci finanční podpory metodiků prevence na *Pedagogicko-psychologických poradnách* částkou cca 5 mil. Kč.¹²

Střediska výchovné péče a síť preventivních služeb v systému péče o ohrožené dítě byly posíleny v novele zákona č. 109/2002 Sb. V roce 2013 resort školství uspořádal 2 celostátní odborné konference pro krajské školské koordinátory prevence, metodiky prevence na *Pedagogicko-psychologických poradnách*, školní metodiky prevence a pracovníky školských poradenských pracovišť.

V roce 2013 byl spuštěn nový systém hodnocení kvality (certifikací) pro poskytovatele programů primární prevence všech forem rizikového chování. Organizací certifikačního procesu byl pověřen *Národní ústav pro vzdělávání*, kde bylo vytvořeno Pracoviště pro certifikace.

Národní ústav pro vzdělávání nabízí učitelům a výchovným pracovníkům specializované semináře, např.:

- Sebezkušenostní dlouhodobý výcvik pro vedení problémových třídních kolektivů,
- Poruchy chování – kurs pro ředitele a učitele základních škol, výchovné poradce a asistenty pedagoga,
- Diagnostika a intervence k podpoře školní zralosti romských dětí,
- Specializační studium pro metodiky prevence,
- Komunitní principy a efektivní řízení týmu ve výchovných ústavech a dětských domovech *Tandemy*,
- Vzdělávací a supervizí program pro pracoviště Boletice (extrémní poruchy chování).

II. 1. 5. Příspěvek muzejních institucí k výchově k toleranci, boji proti nesnášenlivosti

o Muzeum romské kultury v Brně

Muzeum romské kultury vzniklo v roce 1991, od 1. ledna 2005 působí jako státní příspěvková organizace zřizovaná Ministerstvem kultury. Svým rozsahem, zaměřením a také statusem samostatné organizace je ojedinělou institucí svého druhu v Evropě. Zabývá se shromažďováním dokladů a dokumentů, které vypovídají o hmotné a duchovní kultuře Romů a jejich soužití s většinovou společností. Ve své sbírce spravuje muzeum cca 30 tisíc sbírkových předmětů. Od roku 2011 je přístupná unikátní stálá expozice Příběh Romů zaměřená na představení kultury a historie Romů od indické pravlasti až po současnost. Muzeum pořádá také krátkodobé a putovní výstavy. Mezi další aktivity patří také vzdělávací a přednášková činnost zaměřená na různé věkové i profesní skupiny či sociálně-edukační činnost zaměřená na obyvatele všech věkových kategorií nejbližšího okolí muzea, které tvoří sociálně vyloučená lokalita. Muzeum se každoročně podílí na oslavách Mezinárodního dne Romů (8. duben), zúčastňuje se Brněnské muzejní noci, spolupracuje s významnými brněnskými, tuzemskými i zahraničními kulturními a romskými organizacemi. Muzeum aktivně spolupracuje na

¹² Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy každoročně v rámci dotační politiky vedle toho vyčleňuje ze svého rozpočtu částku cca 20 mil. Kč určenou na protidrogovou prevenci a prevenci kriminality a jiných rizikových forem chování. Vydalo na období 2013-2018 novou Metodiku ministerstva pro poskytování dotací ze státního rozpočtu na realizaci aktivit v oblasti prevence rizikového chování v období 2013-2018. Na rok 2013 resort vyčlenil ze svého rozpočtu 18,5 mil. Kč. V rámci tohoto dotačního programu byly podpořeny zejména programy dlouhodobé primární prevence rizikových forem chování dětí a mládeže, projekty evaluace potřebnosti, dostupnosti a efektivnosti služeb, projekty zaměřené na poskytování odborných a ověřených informací a vzdělávání odborné či laické veřejnosti. Příjemci dotací byly školy, školská zařízení a nestátní neziskové organizace, které pracují s dětmi a mládeží.

Internetový portál www.prevence-info.cz sdružuje informace z oblasti primární prevence rizikového chování dětí a mládeže. Jednou z oblastí, které se tento portál věnuje, je i problematika extremismu, rasismu a xenofobie

budování Památníku holocaustu v Hodoníně u Kunštátu, jehož hlavním garantem je od roku 2009 Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského.¹³ Poblíž areálu bývalého tzv. cikánského tábora v Hodoníně u Kunštátu Muzeum romské kultury spravuje hromadný hřbitov obětí romského holocaustu, který byl v roce 2013 vyhlášen kulturní památkou. Expozici a výstavy pořádané v budově muzea navštívilo v roce 2012 více jak 7500 návštěvníků, z toho téměř 3000 v rámci školních organizovaných skupin. Putovní výstavy muzea v roce 2012 zhlédlo více jak 10 000 zájemců. Za stejný rok proběhlo více jak 30000 návštěv webových stránek muzea. Pracovníci muzea se podílejí ve spolupráci s Úřadem vlády – Radou vlády pro záležitosti romské komunity také na tvorbě Strategie romské integrace do roku 2020. Spolupracují také s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy jednak jako odborný posuzovatel učebnic (jejich vyjádření je nedílnou součástí doložky nutné pro vydání učebnice) a účastní se tvorby Koncepce dětí a mládeže pro roky 2014-2018.

Činnost Muzea romské kultury byla zajištěna schváleným příspěvkem na provoz muzea:

Tab. 1 Finanční zajištění provozu Muzea romské kultury ve sledovaném období

rok	2009	2010	2011	2012	2013
částka (Kč)	9 039 000	9 628 000	8 814 000	9 445 000	9 622 000

o Památník Lidice

Památník Lidice, který je příspěvkovou organizací Ministerstva kultury, spravuje v souladu s usnesením vlády ze dne 4. května 2009 Pietní místo v Letech u Písku. Jeho posláním je péče o uchování trvalé vzpomínky na utrpení Romů internovaných v bývalém cikánském táboře v Letech u Písku, včetně péče a úpravy pietního místa.

V Kulturní památce Lety byla zahájena 25. března 2013 již čtvrtá návštěvnická sezóna pod správou Památníku Lidice.

Dne 13. května 2013 se uskutečnila vzpomínka na romské oběti z letského tábora na nouzovém pohřebišti v Letech u Písku.

Dne 8. července 2013 se zde uskutečnilo za přítomnosti přeživších lidických dětí a zástupců Památníku Lidice odhalení modelu letského tábora.

Dne 1. srpna 2013 večer se uskutečnila v KP Lety vzpomínková akce pod názvem *Uctění obětí romského holocaustu a vzpomínka na zahájení a ukončení provozu cikánského tábora Lety*.

Památník Lidice se z podnětu ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy účastnil na činnosti *Komise pro vybudování Památníku romského holocaustu v Hodoníně u Kunštátu*, kde mohl prezentovat své dosavadní zkušenosti s vedením památníku v Letech, zaměřeného na historii romského holocaustu.

V roce 2013 probíhala také v Infocentru Kulturní památky Lety výstavní činnost. Konkrétně šlo o výstavy *František Kánský, Fotografická soutěž pro mládež Památníku Lidice* a výstava fotografií *Ozvěny*. Památník Lidice taktéž v roce 2013 vyvíjel vzdělávací činnost (seminář pro pedagogy *Tábory – nástroje persekuce*), a také propagační činnost (například na Mezinárodním veletrhu cestovního ruchu v Brně).

Činnost Památníku Lidice byla zajištěna schváleným příspěvkem na provoz muzea:

Tab. 2 Finanční zajištění provozu Památníku Lidice ve sledovaném období

rok	2009	2010	2011	2012	2013
částka (Kč)	18 106 000	18 186 000	19 160 000	20 658 000	19 903 000

¹³ Na základě usnesení vlády ze dne 4. května 2009 č. 589 k úpravě pietních míst v Letech u Písku a v Hodoníně u Kunštátu.

- Památník Terezín

Problematikou podpory studia a vzdělávacích aktivit v oblasti holocaustu se programově zabývá Památník Terezín. Holocaust Romů je připomínán v expozici Památníku Terezín i jím spravovaných zahraničních muzejních expozicích v bývalých koncentračních táborech v Osvětimi a Ravensbrücku. Pro Český svaz bojovníků za svobodu vytvořil Památník Terezín putovní expozici „Vězni z českých zemí v nacistických koncentračních táborech“, která obsahuje také část věnovanou osudu našich Romů v letech Druhé světové války. Tato výstava byla doposud prezentována v řadě škol a muzeí v celé ČR a její zapůjčení si vyžádala řada dalších měst a institucí. K dané problematice pořádá památník rovněž semináře a workshopy pro odborníky a ve spolupráci s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy pro pedagogy, žáky a studenty.

Činnost Památníku Terezín byla zajištěna schváleným příspěvkem na provoz muzea:

Tab. 3 Finanční zajištění provozu Památníku Terezín ve sledovaném období

rok	2009	2010	2011	2012	2013
částka (Kč)	27 790 000	28 200 000	25 605 000	25 273 000	25 273 000

II. 1. 6. Posílení pozice Veřejného ochránce práv

Nezávislou institucí na ochranu a podporu lidských práv je především Veřejný ochránce práv, jehož stěžejním úkolem je dbát na výkon státní správy v souladu se zákonem a s principy dobré správy. Působnost a pravomoci ochránce jsou upraveny zvláštním zákonem. Ochránce nemůže sice přímo zasahovat do činnosti správních orgánů či rušit nebo měnit jejich rozhodnutí. Může však konat nezávislá šetření a ve svých závěrech pak může dávat doporučení k nápravě chyb a nedostatků a vyžadovat od úřadů jejich plnění. Úřady mají povinnost s ochráncem spolupracovat a informovat jej o svých opatřeních k nápravě. V opačném případě ochránce informuje nadřízené úřady, vládu nebo veřejnost skrze tiskové zprávy a zveřejnění svých doporučení. Rovněž se zabývá dohledem nad místy, kde se nacházejí osoby omezené na svobodě podle Opčního protokolu k Úmluvě proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání. Ochránce dále zajišťuje roli orgánu boje proti diskriminaci a provádí sledování vyhoštění cizinců z hlediska ochrany jejich práv. Ochránce je volen Poslaneckou sněmovnou za období 5 let a je vybaven vlastní kanceláří, která je finančně nezávislá a plní jeho zákonné úkoly. O své činnosti rovněž pravidelně informuje Poslaneckou sněmovnou Parlamentu ČR, které předkládá i doporučení ke změnám právní úpravy.

V oblasti sociální integrace Veřejný ochránce práv vydal několik doporučení v rámci své činnosti na poli ochrany před diskriminací. Jde o Doporučení týkající se naplňování práva na rovné zacházení v přístupu k obecnímu bytovému fondu (2010), Doporučení pro obce a města pro předcházení tvorby a rozšiřování sociálně vyloučených lokalit (2009) a Doporučení k naplňování práva na rovné zacházení s cizinci (2010). Doporučeními ochránce ukazuje správné postupy v oblasti sociálního začleňování a přispívá tak k šíření příkladů dobré praxe. Např. Doporučení pro obce a města pro předcházení tvorby a rozšiřování sociálně vyloučených lokalit bylo ve spolupráci s Ministerstvem vnitra vydáno tiskem a je šířeno mezi obcemi.

- Veřejný ochránce práv jako *Equality Body*

Národním orgánem pro boj s diskriminací je od prosince 2009 veřejný ochránce práv. Jeho úkolem je přispívat k prosazování práva na rovné zacházení, poskytovat metodickou pomoc obětem diskriminace při ochraně jejich práv, provádět výzkum a vydávat zprávy a doporučení k otázkám diskriminace. Hlavní činností ochránce je především poradenství a šíření informací. Ochránce na svých internetových stránkách uvádí základní informace

o problematice diskriminace, dává návody k obraně proti ní a publikuje doporučení¹⁴ a právní stanoviska ke konkrétním příkladům diskriminace. Veřejný ochránce práv nemůže vydávat žádná závazná rozhodnutí, jimiž by zakládal, měnil či rušil práva a povinnosti osob. Stěžovatelům, kteří namítají nerovné zacházení, poskytuje poradenství,¹⁵ ve kterém vyhodnocuje jejich situaci a případně doporučuje, jak by se mohli proti nerovnému zacházení dál bránit. Ochránce poskytuje obětem diskriminace metodickou pomoc i v průběhu zahájeného řízení, nemůže však do soudního řízení zasahovat. Údaje o počtech podnětů týkajících se diskriminace z důvodů romské etnicity jsou následovně specifikovány:

Tab. 4 Statistické údaje veřejného ochránce práv o podnětech týkajících se diskriminace z důvodů romské etnicity v letech 2010 – 2012 (zdroj: Veřejný ochránce práv, 2012)

	2010		2011		2012	
	počet podnětů	diskriminace zjištěna	počet podnětů	diskriminace zjištěna	počet podnětů	diskriminace zjištěna
Zaměstnání/povolání	2	0	2	0	3	0
Bydlení	11	2	11	0	9	0
Vzdělávání	4	1	5	1	2	0
Služby	1	0	1	0	1	0
Zdravotní péče	2	0	0	0	1	1

Za účelem podpory romských stěžovatelů při zajištění důkazů pro případné soudní řízení ve věcech diskriminace spolupracoval ochránce v roce 2012 se dvěma nevládními organizacemi¹⁶ v otázkách tzv. situačního testování¹⁷ etnické diskriminace v různých oblastech života (přístup ke službám, zdravotní péči či zaměstnání). Do února 2013 byly úspěšně testovány dva případy etnické diskriminace (přístup k nájemnímu bydlení, přístup ke službám). V prvním případě byla podána antidiskriminační žaloba, v případě druhém byla oslovena Česká obchodní inspekce k zahájení řízení o správním deliktu. Ani jedno řízení dosud nebylo skončeno. Nemajetní stěžovatelé z etnických menšin mohou využít dohody ochránce se sdružením *Pro Bono Alliance*, které spolupracuje s advokáty nabízejícími své právní služby zdarma. Veřejný ochránce práv poskytuje zejména hmotně-právní hodnocení diskriminačního jednání, včetně analýzy vnitrostátní a mezinárodní judikatury, jakož i svých dosavadních stanovisek. Dosud však nebyl sdružení *Pro Bono* předán žádný případ související s rasovou či etnickou diskriminací.¹⁸ Ochránce vydal také Stanovisko k procesním aspektům antidiskriminačního zákona, které (vedle zveřejnění na internetu) předal i předsedům všech krajských, vrchních a nejvyšších soudů. Týká se věcné příslušnosti soudů povolaných k řešení antidiskriminačních žalob nebo vzájemného vztahu mezi žalobou na ochranu osobnosti a žalobou ve věci ochrany před diskriminací.

¹⁴ Doporučení týkající se naplňování práva na rovné zacházení v přístupu k obecnímu bytovému fondu (2010), Doporučení se týká požadavku na výpis z rejstříku trestů jako kritéria pro přijetí do zaměstnání (2011), Doporučení pro obce a města pro předcházení tvorby a rozšiřování sociálně vyloučených lokalit a Doporučení k naplňování práva na rovné zacházení s cizinci (2010).

¹⁵ Běžná je telefonická či emailová komunikace. Z rozhodnutí ochránce je akcentována neformálnost komunikace se stěžovateli za účelem zvýšení rychlosti pomoci. Pověření zaměstnance Kanceláře veřejného ochránce práv jezdí často na místní šetření za samotným stěžovatelem, neboť Kancelář sídlí v Brně a nemá jiná detašovaná pracoviště.

¹⁶ IQ Roma Servis a Poradna pro občanství, občanská a lidská práva.

¹⁷ Obecné informace dostupné zde: <http://www.ochrance.cz/diskriminace/pomoc-obetem-diskriminace/situacni-testovani/>

¹⁸ Více informací v anglickém jazyce dostupné z: <http://www.ochrance.cz/en/discrimination/news-from-discrimination/news-from-discrimination-2013/cooperation-of-the-public-defender-of-rights-with-pro-bono-alliance-shows-first-signs-of-success/>

Za účelem zjištění, do jaké míry implementovala ČR požadavky vyplývající z rozsudku ESLP ve věci D. H. a ostatní sledovala v roce 2012 Kancelář Veřejného ochránce práv pokrok v transformaci bývalých zvláštních škol, které se v souladu s § 185 odst. 3 školského zákona staly od 1. ledna 2005 základními školami, základními školami praktickými a základními školami speciálními. V červnu 2012 byl zveřejněn *Výzkum Veřejného ochránce práv k otázce etnického složení žáků bývalých zvláštních škol*, jehož cílem bylo získat relevantní odhad etnického složení žáků bývalých zvláštních škol, dnes označovaných často jako základní školy praktické.

Výzkum se k situaci romských dětí v oblasti vzdělávání vyjadřoval z hlediska zajištění rovného přístupu ke vzdělání, který je ukotven jak ve školském zákoně, tak i v antidiskriminačním zákoně. Výzkum poukázal na to, že romští žáci byli ve vzdělávání v bývalých zvláštních školách výrazně nadreprezentováni. Pracovníci Veřejného ochránce práv prostřednictvím metody pozorování identifikovali¹⁹ celkem 32% romských žáků na sledovaných 67 bývalých zvláštních školách. Kvalifikovaný odhad učitelů byl vyšší – 35% romských žáků.

II. 1. 7. Funkce Agentury pro sociální začleňování v romských lokalitách

Integraci obyvatel sociálně vyloučených romských lokalit na místní úrovni napomáhá Agentura pro sociální začleňování. Nositelem projektu je Úřad vlády ČR, konkrétně Odbor pro sociální začleňování, který byl ve sledovaném období součástí Sekce pro lidská práva Úřadu vlády ČR. Agentura je nástrojem vlády ČR k zajištění podpory obcím v procesu sociálního začleňování. Podporuje obce a města, aby mohly plnit svoji funkci - zajišťovat všem občanům rovný přístup ke vzdělávání, bydlení, zdravotní péči, zaměstnání, sociálním službám a bezpečí.

Agentura podporuje taková opatření, která pomohou samosprávám v procesu sociální integrace obyvatel ohrožených sociálním vyloučením a v rozvoji sociálně vyloučených lokalit v kontextu a zájmu celé obce/města a všech jejích občanů. Posláním Agentury je propojovat subjekty na místní úrovni tak, aby spolupracovaly při sociálním začleňování. Agentura podporuje nadresortní přístup a propojování působení veřejné správy a neziskového sektoru.

Při svém vzniku v roce 2008 začala Agentura pilotně působit ve 12 lokalitách České republiky. V letech 2010-2012 realizovala Agentura tříletý individuální projekt *Podpora sociálního začleňování ve vybraných romských lokalitách prostřednictvím Agentury pro sociální začleňování v romských lokalitách*. V tomto období působila ve 33 městech, obcích a mikroregionech. Od roku 2013 byla zahájena realizace navazujícího projektu Agentury a ta začala působit v dalších 17 městech, podrobný rozpis viz níže. Výběr lokalit spadá do kompetence Monitorovacího výboru pro činnost Agentury, jenž pracuje při Radě vlády pro záležitosti romské menšiny.

Agentura pro sociální začleňování používá během tříleté spolupráce s daným městem či obcí nástroje jako lokální partnerství, což je platforma, na které dochází k pravidelnému setkávání zástupců samosprávy, státní správy, neziskového sektoru a dalších aktérů, kteří jsou nebo mohou být angažováni v procesu sociálního začleňování v obci. Dále zpracovává Situační analýzy, kterými jsou podrobné výzkumy, shrnující stav lokality a potřeby jejích obyvatel v oblastech bydlení, vzdělávání, zaměstnání apod. Tyto analýzy tvoří dobrý základ pro následující fázi práce v lokalitě, kterou je příprava strategického plánu. Strategické plány jsou závazné rozvojové dokumenty, na jejichž přípravě se podílejí všichni členové lokálních partnerství. Nedílnou součástí činnosti Agentury je také projektové poradenství, které poskytuje pro čerpání prostředků z evropských strukturálních fondů všem partnerům v lokálním partnerství.

Projekt Agentury v období 2010-2012 byl podpořen částkou 44 850 000,- Kč. V rámci projektu byla průběžně mapována a vyhodnocována situace v jednotlivých lokalitách

¹⁹ Etnicita žáků byla zjišťována dvěma metodami sběru etnických dat, metodou pozorování a metodou identifikace na základě nepřímých kritérií.

a dopady realizovaných intervencí. Pro období 2013-2015 bude navazující projekt podpořen částkou 51 368 256,- Kč.

Tab. 5 Seznam lokalit, kde doposud působila Agentura (50 obcí a měst)

2008	2010	2011	2013
Brno	Bílina	Děčín*	Nové Sedlo
Broumov	Bruntál	Duchcov*	Odry
Jesenicko	Havířov	Hodonín	Osoblaha
Přerov	Chomutov*	Kadaň	Ralsko
Slezská Ostrava	Jáchymov	Kolín	Rumburk/Staré Křečany
Roudnice nad Labem	Jirkov	Krupka	Šternberk
Holešov*	Kutná Hora	Mělník	Velké Hamry
Břeclav**	Obrnice	Sokolov	Žlutice
Cheb**	Toužim – Teplá	Vejprty	Dubí
Most**	Trmice	Větrní	Frýdek-Místek
Šluknovsko**			Jaroměř
Ústí nad Labem**			Kraslice
Litvínov (začátek od roku 2009)**			Krnov
			Mikulovice
			Moravský Beroun
			Poběžovice
			Štětí

* Spolupráce byla ukončena před uplynutím standardní tříleté spolupráce.

** Spolupráce byla rozhodnutím monitorovacího výboru Agentury prodloužena o 1/2 roku.

II. 1. 8. Národnostní menšiny a vnitřní bezpečnost

Důležitým dokumentem v této oblasti je aktuální *Strategie pro práci Policie České republiky ve vztahu k menšinám*, která byla schválena pro období let 2008 - 2012 a dále aktualizována pro období 2013 - 2014. Cílem Strategie je nadále rozvíjet možnosti adaptace Policie České republiky na podmínky vzrůstající společenské diverzity a rozšiřovat znalosti a dovednosti policistů v oblasti různých sociálních prostředí tak, aby byli schopni efektivní a systematické práce ve vztahu k menšinám.

- Institucionalizace styčného důstojníka pro menšiny, který je nově určen interním aktem řízení policejního prezidenta na každém krajském ředitelství Policie České republiky

V roce 2010 došlo k institucionalizaci funkce styčného důstojníka přijetím závazného pokynu policejního prezidenta, kterým je vymezena pozice styčného důstojníka, jeho povinnosti a vznik pracovní skupiny pro menšiny na každém krajském policejním ředitelství.

Styčný důstojník je specializovaným pracovníkem na problematiku policejní práce ve vztahu k menšinám. Plní úlohu zprostředkovatele mezi policií a menšinovými společenstvími, nabízí členům menšin pomoc při řešení konkrétních problémů spadajících do zákonné působnosti Policie ČR. Zároveň působí jako konzultant při řešení všech záležitostí, které se z pohledu policie problematiky menšin týkají. Styčný důstojník také průběžně monitoruje struktury menšin v lokalitě a podílí se na prevenci a potírání kriminality. Styční důstojníci a členové pracovních

skupin se v problematice menšin trvale vzdělávají, spolupracují s neziskovými organizacemi, se státní správou i samosprávou a podílejí se na přiblížení se menšinám ve svých lokalitách.

- Vzdělávání v resortních vzdělávacích institucích

Problematika národnostních menšin je součástí výuky předmětů Základní odborné přípravy vyučovaných ve vyšších policejních školách ministerstva vnitra. Úkolem policejního vzdělávání je vybavit příslušníky odpovídajícími kompetencemi, které jim usnadní orientaci v odlišnostech kulturních hodnot a vzorců jednání, zefektivní jejich přístup k menšinám a policii jako celku pomohou k adaptaci na výkon v podmínkách zvyšující se sociální diverzifikace. Očekávaným výstupem policejního vzdělávání v dané oblasti je informovanost policisty o specifikách menšin, kompetence k profesionálně odvedené práci založené na oboustranné důvěře policisty a příslušníka menšiny a úspěšném importu práva a spravedlnosti do těchto komunit. Policejní vzdělávání je možno chápat jako vklad do integračních tendencí a způsobů přispívajících k zajištění bezpečnosti a snížení kriminality.

Problematika lidských práv je na úseku policejního vzdělávání zakomponována z hlediska obecného a dále v podobě dílčích oblastí zaměřených na národnostní a etnické menšiny včetně Romů, rasismu, xenofobie, domácího násilí atp. do rámcových vzdělávacích programů, školních vzdělávacích programů a učebních plánů akreditovaných studijních programů dle jednotlivých druhů policejních škol. Zpravidla je součástí jiných tematických obsahů, se kterými má společný cíl. Zásadní otázky z uvedené problematiky jsou z podnětu zadavatele vzdělávacího programu (Policejního prezidia ČR) zabudovány do profilu absolventa, další možností je vytvoření samostatné, specificky zaměřené vzdělávací aktivity (např. kursu).

Mimo výše uvedené je od roku 2011 realizováno systémové vzdělávání specialistů na menšiny v činné službě ve dvoudílném specifickém vzdělávacím programu Kurz styčných důstojníků pro menšiny a členů pracovních skupin I., II. Cílem kurzu je poskytnout účastníkům základní teoretickou průpravu pro práci s menšinami a vybavit je potřebnými kompetencemi pro jednání s nositeli kulturních, sociálních a jiných zvláštností.

Byla vytvořena a vydána *Metodika činnosti asistentů při jednání s policií a dalšími úřady*, která popisuje historii metody, cíle, základní postupy a aktuální situaci. Metodika je dostupná v elektronické podobě na webových stránkách resortu. Materiál je zaměřen zejména na prevenci kriminality a pomoc obětem a svědkům protiprávního jednání v sociálně vyloučených lokalitách. Na základě úzké spolupráce resortů vnitra a práce a sociálních věcí došlo ke konsensu nad podmínkami, za nichž je možné tuto asistenci registrovat jako službu podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů a s tím související možnost dlouhodobého financování. Metodika dále jasně definuje standardy, metody práce a koordinace poskytované služby a současně obsahuje důležité informace o možnostech jejího zavedení.

V období 2011-2012 *Vyšší policejní škola a Střední policejní škola ministerstva vnitra v Holešově* ve spolupráci s *Odbornou školou vojenské policie* ve Vyškově realizovala 11 školení policistů z *Krajských ředitelství Policie ČR* zařazených v pracovních skupinách pro práci s národnostními menšinami s názvem *Policista v multikulturním prostředí*. Školení proběhlo v rozsahu 24 vyučovacích hodin. V roce 2012 se učitelé policejních škol ministerstva vnitra a policisté zúčastnili seminářů, metodických zaměstnání a přednášek, např. kursu *Policista v multikulturním prostředí II* v Červené nad Vltavou pro policejní specialisty na problematiku menšin, členy pracovních skupin pro menšiny a lektory nebo mezinárodního semináře určeného pro policejní specialisty na problematiku menšin a lektory, zaměřený na nácvik a aplikaci interkulturních kompetencí policie při práci v multikulturní společnosti (ve spolupráci s německými kolegy). V rámci proškolení učitelů policejních škol resortu a policistů je využíváno nabídky kursů pořádaných policejní akademií se zaměřením na problematiku extremismu, lidských práv atd.

Sebezkušenostní trénink Menšiny ve společnosti: v oblasti práce Policie ČR ve vztahu k menšinám byly v říjnu 2011 a v květnu 2012 realizovány dva běhy třídního sebezkušenostního tréninku pro policejní specialisty na problematiku menšin. Cílem tohoto inovativního projektu bylo posílit senzibilitu policejních specialistů při práci s nositeli kulturních, náboženských a jiných specifík prostřednictvím intenzivního a sugestivního prožitku v rámci modelových situací se všemi problematickými aspekty (jako např. komunikační / jazyková bariéra, diskriminace, ztížená pozice ve vyjednávání s nositeli moci při obhajobě svých práv, nedůvěra, strach aj.). Daných cílů bylo dosaženo prostřednictvím interaktivních metod, diskusí, zážitkových her, simulací a aktivit v přírodě založených na řešení modelových situací s následným rozbohem a teoretickým zobecněním jako zdroje zkušenosti a poznání.

- Vyšší policejní škola a střední policejní škole Ministerstva vnitra v Holešově

Od roku 2010 Vyšší policejní škola a Střední policejní škola Ministerstva vnitra v Holešově (dále jen „VPŠ a SPŠ MV v Holešově“) realizovala projekty *Příprava a výběr žáků z národnostních menšin ke vzdělávání ve VPŠ a SPŠ MV v Holešově* a *Vzdělávání žáků národnostních menšin ve VPŠ a SPŠ MV v Holešově*. Oba projekty byly spolufinancovány Evropským sociálním fondem prostřednictvím Operačního programu *Vzdělávání pro konkurenceschopnost* a státním rozpočtem ČR. V současné době jsou veškeré aktivity v rámci udržitelnosti projektu financovány z rozpočtu školy.

Realizované aktivity jsou zaměřeny na vytvoření rovných příležitostí pro žáky a žákyně z 9. tříd ZŠ z národnostních menšin žijících v ČR při přijímacím řízení a vzdělávání ve VPŠ a SPŠ MV v Holešově tak, aby nedocházelo k jejich vyčleňování z hlavního vzdělávacího proudu a obstáli v konkurenci na trhu práce. Speciální pozornost je věnována prevenci rasismu a xenofobie a podpoře multikulturní výchovy. Výrazná péče je věnována jazykové přípravě. Po úspěšném ukončení vzdělávání se předpokládá přijetí těchto absolventů do služebního poměru příslušníka Policie České republiky, popřípadě jejich uplatnění v dalších bezpečnostních sborech a ve veřejné správě.

Ve sledovaném období (2009-2013) se ve VPŠ a SPŠ MV v Holešově vzdělávalo celkem 86 žáků, kteří reprezentovali 15 národnostních menšin.

○ Prevence kriminality

V rámci Strategie prevence kriminality na léta 2008 až 2011 (schválena usnesením vlády č. 1150/2007) byl rozdělen systém prevence kriminality na tři úrovně - republikovou, krajskou a městskou. V rámci krajské a městské úrovně pokračovala realizace programů prevence kriminality, které jsou tvořeny dílčími konkrétními projekty prevence kriminality.

Zásadním aktuálním koncepčním materiálem je *Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2012 až 2015*, přijatá usnesením vlády č. 925/2011. Odpovědnost za vytváření koncepce a koordinaci preventivní politiky má meziresortní orgán *Republikový výbor pro prevenci kriminality*, který také rozhoduje o přidělování finančních prostředků ze státního rozpočtu.

Jedním ze základních cílů aktuální Strategie je komplexní přístup k prevenci kriminality v komunitách postavený na partnerském, multidisciplinárním přístupu (spolupráce obce, Policie ČR a dalších subjektů), často s přímým angažováním cílových skupin (např. obyvatelé sociálně vyloučených lokalit, mj. příslušníci romské menšiny).

○ Program prevence kriminality a extremismu - Úsvit

Od roku 2009 realizuje Ministerstvo vnitra specifický *Program prevence kriminality – Úsvit*, jehož cílem je zvýšení bezpečí a veřejného pořádku v sociálně vyloučených lokalitách a v jejich okolí, snížení spáchaných trestných činů a přestupků, aktivní zapojení obyvatel

lokalit (často příslušníků romské menšiny) do preventivních aktivit, zmírňování interetnického napětí mezi minoritou a majoritou, jíž využívají extrémistická seskupení ke svým politickým cílům a podpora nerepresivních metod práce Policie ČR i obecní policie.

Program nabízí komplex osvědčených a metodicky zpracovaných projektů sociální a situační prevence, včetně jejich částečné státní finanční podpory, které jsou ze strany resortu nabízeny samosprávám. Jeho dalšími partnery jsou orgány veřejné správy, nestátní organizace a občané.

Realizované projekty Programu Úsvit:

- Zjištění pocitu bezpečí občanů a jejich názorů na zlepšení bezpečnostní situace včetně jejich ochoty zapojit se do takových řešení - anketa, výzkum, kulaté stoly.
- Vzdělávání strážníků obecní policie a příslušníků Policie ČR ve specifikách práce v sociálně destabilizovaném prostředí a při jednání se zástupci menšin.
- Domovník - preventista, projekt zvyšující bezpečí obyvatel domů v majetku samospráv a kombinující údržbu domu, dodržování veřejného pořádku a mediaci problémů.
- Romský mentor - projekt zaměřen na prevenci recidivy a zajištění výkonu uložení alternativního trestu odnětí svobody.
- Pedagogický asistent v základních školách a speciálních školách, projekt podporující dosažení vyššího vzdělání.
- Volnočasové aktivity pro děti a mládež ze sociálně nepodnětného prostředí (kluby, centra, hřiště, sportovní plácky), které kombinují doučování nebo jsou doplněny o úkony sociální práce. Lze sem také zařadit letní tábory a víkendové pobyty navazující na dlouhodobou sociální práci provozovanou pracovníky Orgánu sociálně právní ochrany dětí.
- Prostupné bydlení zajišťující zvyšující se standard bydlení pro osoby, které si plní své povinnosti spojené s bydlením a sloužící jako motivační prvek.
- Protidluhové poradenství a aktivity zvyšující finanční gramotnost pro osoby zadlužené a předlužené.
- Projekty situační prevence vytvářející bezpečné zóny a zvyšující pocit bezpečí občanů (kamerové monitorovací systémy, fotopasti, mříže, zabezpečení dveří, osvětlení, oplocení, atp.).
- Asistent prevence kriminality - zaměstnanec obecní policie, který přispívá k ochraně a bezpečnosti osob a majetku a provádí dohled nad dodržováním čistoty na veřejných prostranstvích v obci.

Z vyhodnocení Programu vyplývá, že v lokalitách, kde se program uskutečňuje, se zvyšuje pocit bezpečí občanů, dochází objektivně ke snížení počtu oznámení a stížností na vybrané přestupky zejména proti veřejnému pořádku, jejichž pachatelé byli v hojné míře právě příslušníci romské menšiny. Došlo zároveň ke zvýšení objasněnosti různých přestupků, a to na základě místní a osobní znalosti asistentů prevence kriminality. Asistenti jsou obyvateli lokality velmi pozitivně přijímáni a obyvatelé lokalit se na ně se svými problémy obracejí (a to jak příslušníci romské menšiny, tak i příslušníci majority).

○ Projekt *Asistent prevence kriminality*

Hlavním dílčím projektem realizace Programu prevence kriminality *Úsvit* v sociálně vyloučených lokalitách je Asistent prevence kriminality, který je plošně realizován v celé ČR. Cílem projektu je snížení počtu spáchaných trestných činů i přestupků (protiprávního jednání obecně) v sociálně vyloučené lokalitě, zajištění vymahatelnosti práva, prevence sousedských sporů, bagatelní a latentní protiprávní činnosti, kterou Policie ČR a obecní policie v rámci sociálně vyloučených lokalit obtížně řeší, a změna negativního pohledu majoritní společnosti na osoby sociálně vyloučené (často příslušníci romské menšiny). Asistent je vybrán z řad nezaměstnaných a obtížně zaměstnatelných obyvatel sociálně vyloučených lokalit (často z řad

Romů), který je po zaškolení zaměstnán v rámci obecní policie a podílí se na zvýšení standardu bezpečí a dodržování veřejného pořádku. Projekt *Asistent prevence kriminality* byl zahájen v roce 2009 a v roce 2013 již byl realizován v celkem 46 městech (o 18 měst více než v roce 2012). V těchto městech působilo celkem 140 asistentů (cca o 50 více než v roce 2012) zaměstnaných u městské policie. V každém městě je také vytvořena pozice mentora – strážník městské policie – který asistentům předává úkoly, kontroluje jejich plnění, pomáhá asistentům při zvládnutí úkolů a překonávání problémů. Na úspěšnosti projektu se podílí i jednotlivá pracoviště Policie ČR v příslušných lokalitách. Konkrétní asistenty vybírá odborná komise, která je složena ze zástupců Ministerstva vnitra, samosprávy, obecní policie, Policie ČR a často také koordinátora (poradce) pro romské záležitosti (kraje, obce) či zástupce v lokalitě působících významných nestátních neziskových organizací. Projekt je podporován ze dvou zdrojů. Prvním je státní rozpočet, kapitola Ministerstvo vnitra, státní účelová dotace v rámci Programu prevence kriminality (v roce 2013 celkem 13 407 000 Kč v 35 městech, 90 asistentů), druhým zdrojem je *Evropský sociální fond*, Operační program *Lidské zdroje a zaměstnanost*. V rámci projektu ESF OP LZZ *Asistent prevence kriminality* registrační číslo projektu: CZ 1.04/ 3.3.00/61.00003 působí v 11 lokalitách 50 *Asistentů prevence kriminality*. Mzdové náklady na činnost 50 asistentů po dobu 2 let (červenec 2012 – červen 2014) jsou 20 160 000,- Kč.

- Národní bezpečnostní výzkum, vývoj a inovace

Ministerstvo vnitra je gestorem národního bezpečnostního výzkumu, vývoje a inovací (dále jen „bezpečnostní výzkum“). Plní všechny úkoly poskytovatele státní podpory ve výzkumu a vývoji na základě zákona č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací z veřejných prostředků, ve znění pozdějších předpisů.

Bezpečnostní výzkum je realizován na základě *Meziresortní koncepce bezpečnostního výzkumu a vývoje České republiky do roku 2015*, která byla schválena usnesením vlády ze dne 27. června 2008 č. 743. Koncepce stanovila 3 základní priority bezpečnostního výzkumu v České republice – Bezpečnost občanů, Bezpečnost kritických infrastruktur, Krizový management a 5 priorit podpůrných.

Projekty související s problematikou národnostních menšin nejčastěji vycházejí z priority *Bezpečnost občanů*, která zahrnuje mimo jiné tematické oblasti *Ochrana občanů proti kriminalitě, protispolečenskému jednání a sociopatologickým jevům, a Terorismus, organizovaná kriminalita a další formy závažné kriminality ohrožující bezpečnost státu* a z podpůrné priority č. 4 *Predikce a scénáře* a č. 6 *Identifikace lidí a prostředků* (příloha 1).

II. 2. Umístování romských dětí do praktických škol (bývalých zvláštních škol)

V roce 2007 shledal Velký senát Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „Velký senát“) v případě *D. H. a ostatní proti České republice* při zařazení 18 stěžovatelů do zvláštních škol diskriminaci při užívání práva na vzdělání založenou na etnickém původu (článek 14 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, ve spojení se článkem 2 Protokolu č. 1 k tomuto dokumentu). Podle jeho názoru tu vznikla tzv. nepřímá diskriminace, tedy situace, kdy mělo neutrálně koncipované opatření (možnost zařadit dítě do zvláštní školy určené pro děti s lehkým mentálním postižením) nepřiměřeně výrazný účinek pro příslušníky jedné skupiny, v tomto případě romské žáky, přičemž tento účinek nebylo možno vysvětlit ani povinným použitím odborného testování dětí, ani podmínkou souhlasu rodičů. Velký senát také poznamenal, že Romové představují znevýhodněnou a zranitelnou skupinu, která vyžaduje zvláštní ochranu. Podle Velkého senátu nebyl proces přijímání do zvláštních škol doprovázen zárukami, jež by

zajistily, že bude přihlédnuto ke specifickým potřebám romských dětí plynoucím z jejich znevýhodněného postavení.

Česká republika přijala ve sledovaném období řadu opatření k naplnění rozsudku. Problematika vzdělávání romských dětí je vládou vnímána jako jeden z klíčových bodů při řešení sociálního začleňování Romů a nelze ji řešit izolovaně. Opatření přijímaná v oblasti vzdělávání jsou realizována v kontextu s dalšími kroky v oblasti sociální práce, bydlení, zdravotní péče.

V roce 2012 byl přijat *Konsolidovaný akční plán k výkonu rozsudku D. H. a ostatní proti České republice*, jenž zahrnuje řadu opatření pro řešení problematiky vzdělávání romských žáků v ČR.

Jedním z klíčových opatření, které bylo realizováno v oblasti rovného přístupu ke vzdělávání romských žáků je posilování záruky při používání diagnostických nástrojů ve vzdělávání, které byly v minulosti označovány za diskriminační vůči romským dětem. Dříve používané diagnostické nástroje neposkytovaly komplexní informace, a to zejména u žáků se sociokulturním znevýhodněním. V současnosti jsou zaváděny do praxe nové diagnostické nástroje, které zaručují objektivitu výsledků šetření všech žáků. Cílem těchto nástrojů je nejen posouzení dovedností, ale především přesnější definování způsobů jejich podpory ve vzdělávání, která dětem umožní snadněji se vyrovnat s požadavky majoritní školy. Prostřednictvím dotačních programů resortu poskytuje finanční prostředky k nákupu nových diagnostických nástrojů a k zajištění výcviků pracovníků poradenských zařízení v mezinárodně uznávaném testu k měření intelektu a exekutivních funkcí.

Dále v roce 2013 ministerstvo zaměřilo svou pozornost na legislativní úpravy v oblasti poskytování poradenských služeb a vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Jedná se o návrh vyhlášky, kterou se mění vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění vyhlášky č. 116/2011 Sb., a vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, ve znění vyhlášky č. 147/2011 Sb., který byl předložen do řádného vnějšího připomínkového řízení v září 2013. Návrh reflektuje potřeby žáků zdravotně postižených (včetně problematiky vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením) při respektu potřeb žáků se zdravotním znevýhodněním. Úpravou bylo usilováno o to, aby žáci nemohli být v žádném případě neoprávněně zařazováni do vzdělávacích programů či specifických škol a tříd, které neodpovídají jejich vzdělávacím potřebám. Současně však není možné, aby úprava znemožnila přístup žákům např. zdravotním znevýhodněním ke stávajícím podpůrným a vyrovnávacím opatřením, které vyhlášky nyní umožňují, a které jsou žákům poskytovány v souladu s jejich nejlepším zájmem.

Dalším ze splněných opatření akčního plánu byla novelizace vyhlášky o vedení dokumentace škol a školských zařízení a školní matriky a o předávání údajů z dokumentace škol a školských zařízení a ze školní matriky. Tato úprava se v praxi projevila jako účinná a v tuto chvíli má Česká republika informace o počtu žáků vzdělávajících se podle přílohy kurikula pro základní vzdělávání, která je určena pro děti s lehkým mentálním postižením.

Na zmapování podílu romských dětí vzdělávaných dle *Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání pro žáky s lehkým mentálním postižením* se zaměřila také *Tematická zpráva České školní inspekce: Postup transformace bývalých zvláštních škol ve školním roce 2011/2012* zveřejněná v červenci 2012. Účelem šetření bylo zjistit počty žáků vzdělávaných podle přílohy kurikula pro základní vzdělávání, která upravuje podmínky vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením.

Podíl romských žáků, kteří se vzdělávali podle výše uvedeného rámcového vzdělávacího programu, činil podle kvalifikovaných odhadů ředitelů škol 26,4 %, což je údaj ve srovnání se školním rokem 2009/2010 o 8,6 % nižší. Zaznamenán byl tedy pozitivní trend, kdy oproti

předchozímu šetření došlo k mírnému snížení podílu romských žáků na všech žácích s lehkým mentálním postižením ve většině krajů.

V roce 2011/2012 činil podíl romských žáků vzdělávaných podle *Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání* 5,7 % a v jiném vzdělávacím programu 10,6 %. Na druhou stranu, při sledování celkového počtu romských žáků podle jejich zařazení do jednotlivých vzdělávacích programů v bývalých zvláštních školách nadále trvá skutečnost, že se romští žáci mnohem častěji vzdělávají podle *Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (příloha pro žáky s lehkým mentálním postižením)* v porovnání s ostatními žáky - 78,9 % ku 43,3 %).

Výsledky výzkumu odpovídaly výsledkům z předchozích šetření z let 2009, kdy Ústav pro informace ve vzdělávání zaznamenal ve svém šetření „*Monitoring Rámcových vzdělávacích programů*“, že se 27% romských žáků vzdělává v praktických ZŠ dle vzdělávacího programu určeného pro vzdělávání dětí s lehkým mentálním postižením oproti 2,17% neromských žáků. Ze zprávy inspekce *Souhrnné poznatky z tematické kontrolní činnosti v bývalých zvláštních školách* z roku 2010 vyplynulo, že se dle přílohy pro žáky s lehkým mentálním postižením vzdělávalo 35% romských žáků.

Jak již bylo uvedeno, Česká republika v roce 2012 přijala Konsolidovaný Akční plán k výkonu rozsudku D. H. a ostatní proti České republice, ve kterém se mimo jiné zavázala podpořit nový systém diagnostiky žáků zařazovaných do upravených vzdělávacích programů pro žáky s lehkým mentálním postižením, připravit novelizaci klíčových právních předpisů a vést širší diskusi k otázce inkluzivního vzdělávání. Předmětem Akčního plánu bylo i poskytnout informace o podílu romských žáků, vzdělávajících se v upraveném vzdělávacím programu.

Za tímto účelem realizovala též v roce 2013 Česká školní inspekce šetření, v základních školách, kde se ve školním roce 2012/2013 vzdělávalo 5 a více žáků s lehkým mentálním postižením (šetření se týká všech dotčených typů základních škol, bez rozdílu jejich označení). Ředitelé takových škol měli za povinnost vyplnit dotazník, ve kterém mezi dětmi vzdělávajícími se podle upraveného vzdělávacího programu pro žáky s lehkým mentálním postižením identifikovali podle definice Ministerstva práce a sociálních věcí potvrzené Veřejným ochráncem práv počet Romů.

Do šetření tak bylo zahrnuto 483 škol. Ze zjištění vyplynulo, že podíl romských žáků na počtu všech žáků s lehkým mentálním postižením je 28,2%.

Ze srovnání podílu romských žáků mezi školními roky 2009/10 až 2013/14 vyplynulo, že podíl romských žáků je významně nižší než u původního zjištění v rámci rozsudku. Metody šetření z předchozích školních let jsou v zásadě srovnatelné s metodou použitou v letošním roce, nesrovnatelný je však vzorek škol z pohledu kvalitativního i kvantitativního. S údajem za rok 2013/14 je třeba pracovat jako s prvním plně validním údajem, který bude zahajovat novou řadu statistických zjišťování.

Inspekční šetření dále prokázalo, že počet žáků s lehkým mentálním postižením, kteří se vzdělávají v individuální integraci v běžných třídách, se zvyšuje: od roku 2009 se zvýšil o více než 66 %. Počet žáků ve speciálních třídách se snížil o více než čtvrtinu. Tyto údaje dokládají, že v českém vzdělávacím systému dochází ke kontinuální integraci jakkoli znevýhodněných žáků do běžných škol a tříd.

Stejnou věcí se zabýval rovněž Veřejný ochránce práv (viz oddíl II. 1. 6.)

V oblasti předškolního vzdělávání je důležité zvažované zavedení povinného posledního roku v mateřské škole, který umožní vytvořit potřebné předpoklady pro děti z odlišného socio-kulturního prostředí pro jejich vstup do základního vzdělávání.

V roce 2013 byla připravena novelizace školského zákona, od které jsou očekávány zásadní změny v oblasti podpory vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami. Cílem těchto úprav školského zákona je změna přístupu k těmto dětem a adresná cílená podpora s důrazem na individuální integraci do hlavního vzdělávacího proudu.

Stěžejní priority dané oblasti:

- Zvýšení počtu proinkluzivně nastavených běžných škol a školských zařízení směrem k vyšší úrovni sociálního začleňování.
- Posílení kompetencí pedagogických pracovníků všech stupňů běžných škol vzdělávat děti a žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.
- Zvýšení počtu dětí v účasti na předškolním vzdělávání s ohledem na děti se speciálními vzdělávacími potřebami (ohrožené školním neúspěchem, z vyloučených lokalit a děti ze sociálně znevýhodněného prostředí) a rozvoj systému včasné péče o ohrožené děti.
- Tvorba a realizace regionálních strategických vzdělávacích plánů zabraňujících selekci ve vzdělávání a vzdělávání pracovníků veřejné správy s důrazem na intervence v sociálně vyloučených lokalitách.
- Zlepšení systému pedagogicko-psychologických poraden tak, aby byly nejen diagnostikovány individuální potřeby dětí a žáků (včetně talentovaných a nadaných), ale byla realizována i vhodná podpurná opatření ve spolupráci se školami, školskými zařízeními a dalšími partnery (např. orgány sociálně-právní ochrany dětí, nestátní neziskové organizace).

Česká republika nastavila podmínky pro systematické monitorování a sledování vývoje v oblasti vzdělávání Romů. Nejen z dosažených výsledků plnění opatření akčního plánu, ale i z dalších analýz týkajících se postavení romské menšiny v ČR lze vyvodit, že se k problematice vzdělávání romských žáků mění postoj laické i odborné veřejnosti. Dlouhodobá podpora integrace i její reálný průběh začínají zaznamenávat pozitivní pokroky.

Česká republika prochází pod vlivem nových přístupů v politice vzdělávání, zaváděním nových diagnostických nástrojů, prostředků strukturálních fondů EU a systematického mapování stavu významnou proměnou v oblasti vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami, která zahrnuje i vzdělávání romských dětí.²⁰

○ Podpora romských žáků středních škol

Ministerstvo již dlouhodobě vyhláší rozvojový program *Podpora romských žáků středních škol*. Jeho cílem je podpořit studium těch romských žáků, jejichž rodinám způsobují náklady spojené se středoškolským studiem značné finanční potíže. Program se týká všech škol, které jsou zapsané ve školském rejstříku a poskytují střední vzdělání, střední vzdělání s výučním listem, střední vzdělání s maturitní zkouškou, vyšší odborné vzdělání a vyšší odborné vzdělání v konzervatoři. Do programu lze zahrnout romské žáky, jež mají pravidelnou školní docházku, případně průkazně omluvenou absenci, a nemají výraznější kázeňské problémy.

V tomto programu jsou poskytovány dotace právnickým osobám vykonávajícím činnost střední školy, konzervatoře nebo vyšší odborné školy zapsané ve školském rejstříku podle zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, na zajištění finanční a materiální podpory vzdělávání romských žáků a studentů ve středních školách, vyšších odborných

²⁰ Výsledky průzkumu Agentury EU pro základní práva „Situace Romů v 11 členských státech EU“ z roku 2012 (COM(2012) 226 final) ukazují, že Česká republika měla mezi zkoumanými zeměmi nejvyšší podíl Romů s dokončeným vyšším středním odborným vzděláním.

školách a konzervatořích, pokud jsou občany České republiky a jejichž rodinám působí náklady spojené se středním nebo vyšším odborným vzděláváním finanční obtíže.

V rámci programu nelze hradit vzdělávání v zahraničí a rekvalifikační a jazykové kurzy žáků. Každoročně se uvolňuje částka cca 6 mil. Kč. V rámci dotačního programu *Podpora sociálně znevýhodněných romských žáků středních škol a vyšších odborných škol v roce 2013* bylo v období leden-červen podpořeno 129 žádostí, celkem bylo podpořeno 540 žáků v souhrnné výši 2 447 000,- Kč, v období září-prosinec bylo podpořeno 160 žádostí, celkem 740 žáků v souhrnné výši 3 160 000,- Kč. Celkem byla v roce 2013 vynaložena částka 5 607 000,- Kč.

- Financování asistentů pedagoga pro děti, žáky a studenty se sociálním znevýhodněním

Cílem tohoto programu je zajistit rovný přístup ke vzdělávání poskytnutím neinvestičních finančních prostředků účelově určených na financování platů asistentů pedagoga k dětem, žákům a studentům (dále jen „žák“) se sociálním znevýhodněním. Za žáka se sociálním znevýhodněním se považuje žák dle § 16 odst. 4 školského zákona, status žáka se sociálním znevýhodněním dále upravuje § 1 odst. 6 vyhlášky č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, v platném znění. Dotaci lze použít pouze na financování funkcí asistentů pedagoga obsazených osobami s odpovídající odbornou kvalifikací stanovenou v § 20 zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Na financování asistenta pedagoga, který nemá odpovídající kvalifikaci, lze dotaci použít pouze za předpokladu, že po nástupu do zaměstnání, zahájí nejpozději do šesti měsíců odpovídající studium ke splnění odborné kvalifikace.

Dotaci lze použít na financování asistenta pedagoga, který vykonává činnosti v souladu s nařízením vlády č. 222/2010 Sb., o katalogu prací ve veřejných službách a správě, povolání č. 2.16.05. asistent pedagoga. Rozvojový program není určen pro financování asistenta pedagoga, který by působil u žáků vzdělávajících se podle *Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání* s přílohou upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením.

Funkce asistenta pedagoga je systémově zařazeným *vyrovnávacím opatřením*, jehož cílem je poskytnout v případě potřeby dětem, žákům a studentům se sociálním znevýhodněním či pocházejících z odlišného sociálního a kulturního prostředí účinnou a efektivní pomoc zaměřenou na zvýšení jejich školní úspěšnosti v hlavním vzdělávacím proudu.

V roce 2012 došlo v některých krajích k nárůstu počtu nových míst asistentů pedagoga pro žáky se sociálním znevýhodněním, a proto ministerstvo bylo schopno dotovat tato místa pouze do výše 65 % požadavků. Na základě potřeb navýšilo v roce 2013 finance na 88 % požadavků a zbylých 12 % měly dofinancovat krajské úřady. V roce 2012 bylo podpořeno celkovou částkou 100 mil. Kč, ve dvou etapách, nejprve 75 mil. Kč, a následně dalších 25 mil. Kč.

Tab. 6 Meziroční srovnání počtu asistentů pedagoga

	2011	2012	2013
fyzické osoby	508	547	534
úvazky	cca 434	cca 467	cca 433
Celkem finance:	cca 75 mil. Kč	100 mil. Kč	95 mil. Kč

- Program Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy na podporu integrace romské komunity
Jednotlivé okruhy priorit tohoto programu:

A) Předškolní příprava a včasná péče,

B) Podpora školní úspěšnosti žáků a žáků na základní a střední škole,

C) Vzdělávání a metodická podpora pedagogických pracovníků, pracovníků školských poradenských zařízení a studentů vysokých škol zaměřených na učitelské obory,

D) Volnočasové a zájmové aktivity pro romské děti a mládež v návaznosti na jejich sociální vyloučení a kulturní odlišnost.

Ročně je na tento program vyčleněna částka 11-15 mil. Kč. V roce 2013 bylo podpořeno 48 projektů v celkové výši 11 753 392,- Kč.

- Rozvojový program na podporu škol, jež realizují inkluzivní vzdělávání dětí a žáků se znevýhodněním

Účelem tohoto rozvojového programu je poskytnout finanční prostředky určené na nenárokové složky mezd / platů a motivačních složek platů / mezd (dále jen „motivační složky platů a mezd“) pedagogických pracovníků v souvislosti se vzděláváním dětí a žáků se sociálním znevýhodněním a/ nebo dětí a žáků se zdravotním znevýhodněním.

Finanční prostředky poskytnuté v tomto programu využije právnická osoba zapsaná ve školském rejstříku (včetně místa poskytování vzdělání), vykonávající činnost školy (dále jen škola) k odměnění pedagogických pracovníků dosahujících dlouhodobě kvalitních výsledků pedagogické práce v oblasti inkluzivního vzdělávání dětí a žáků se sociálním znevýhodněním a/ nebo se zdravotním znevýhodněním, a to bez ohledu na počet let pedagogické praxe. Finanční prostředky nesmí být použity v rozporu s podporou rovných příležitostí mužů a žen.

Cílovými skupinami jsou mateřské školy, které pracují s dětmi se sociálním a zdravotním znevýhodněním (alespoň 5 dětí resp. 15% těchto dětí), základní školy, které vzdělávají žáky podle *Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání* (vyjma přílohy upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením; alespoň 10 žáků resp. 25% těchto žáků) a střední školy, které vzdělávají žáky se sociálním a zdravotním znevýhodněním a prokazatelně realizují vyrovnávací opatření pro tyto žáky (alespoň 10 žáků či 15 %).

Podmínkou poskytnutí dotace je realizace alespoň jednoho z následujících opatření u mateřských škol, tří z následujících opatření u základních škol nebo dvou z následujících opatření u středních škol:

- a) v rámci základní školy jsou zřízeny přípravné třídy
- b) škola využívá asistentů pedagoga pro realizaci vzdělávání dětí nebo žáků se zdravotním a/nebo sociálním znevýhodněním vyžadujícím vyšší stupeň podpory ve vzdělávání,
- c) škola vytváří podmínky pro vzdělávání dětí a žáků se sociálním a/nebo zdravotním znevýhodněním vyžadujícím vyšší stupeň podpory ve vzdělávání vytvářením potřebného metodického nebo technického zázemí,
- d) v rámci školy jsou realizována opatření, umožňující sociálně znevýhodněným dětem a žákům přípravu na vyučování (individuální podpora ze strany učitelů, využívají prostor školy k předškolní přípravě v době mimo vyučování nebo ve spolupráci s neziskovými organizacemi, vysokými školami, obcemi),
- e) škola „reintegruje“ děti a žáky ze základních škol praktických či samostatně zřízených škol či tříd vzdělávajících podle přílohy *Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání* (upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením),
- f) škola spolupracuje s nejméně jednou neziskovou organizací nebo s dalším subjektem vyvíjejícím aktivitu v oblasti práce s dětmi a žáky se sociálně znevýhodňujícím prostředím.

Škola použije tyto účelově přidělené finanční prostředky na zvýšení motivačních složek platů a mezd pedagogických pracovníků (včetně asistentů pedagoga pro děti nebo žáky se sociálním znevýhodněním a zdravotním znevýhodněním), a to zejména s přihlédnutím k těmto kritériím:

- aktivně uplatňují principy inkluzivního vzdělávání,

- pracují v přípravných třídách,
- pracují ve třídách základních a středních škol s vysokým (minimálně 20%) zastoupením dětí a žáků se sociálním znevýhodněním nebo pracují v mateřských školách s vyšším (minimálně 15%) zastoupením dětí se sociálním znevýhodněním a jejich práci s danou skupinou dětí lze hodnotit jako nadstandardní,
- pracují v mateřských (minimálně 5 dětí), základních (minimálně 10 žáků) a středních školách (minimálně 10 žáků), kde jsou vzděláváni děti a žáci se zdravotním znevýhodněním vyžadujícím vyšší stupeň podpory ve vzdělávání a jejich práci s danou skupinou dětí a žáků lze hodnotit jako nadstandardní,
- podílejí se na zajištění individuální podpory dětí a žáků se sociálním a/ nebo zdravotním znevýhodněním zejména formou doučování nebo poskytování individuálních konzultací.

Ročně je na tento program vyčleněna částka 30 mil. Kč. V roce 2013 bylo podpořeno 2 912 pedagogických pracovníků v celkové výši 29 656 630,- Kč.

II. 3. Školení romských mediátorů

V Praze proběhlo ve dnech 25. - 27. ledna 2012 další z řady školících setkání v rámci mezinárodního projektu *Romed*, kterého se účastní 16 různých států. Evropský výcvikový program pro mediátory je spravován Radou Evropy ve spolupráci s Evropskou komisí. Spadá k programům zaměřeným na řešení romské problematiky napříč Evropou. V České republice má projekt na starost občanské sdružení *Romea*.

Cílem programu je využívat mediátory s romskými kořeny, kteří se podle potřeby domluví jazykem romské komunity. Díky tomu můžou navázat kontakt s oběma zainteresovanými stranami v jakékoliv situaci a zefektivnit vzájemnou komunikaci a spolupráci.

V České republice byla stejně jako v dalších 15 evropských státech, kde program probíhá, vytvořena pracovní skupina 25 mediátorů, kteří pracují jako krajští romští koordinátoři a poradci na obcích, terénní sociální pracovníci, pedagogičtí asistenti či zástupci občanských sdružení. Ti se pravidelně scházejí na seminářích pořádaných Radou Evropy, kde by měli získat nové poznatky a dovednosti v oblasti metodiky práce mediátora, diskutovat o problémech a také konfrontovat své postupy a snahy na poli sociálního začleňování Romů se zástupci místních samospráv, kteří jsou na semináře rovněž zváni.

II. 4. Výbory pro národnostní menšiny

Počet Výborů v obcích (popř. městských částech statutárních měst) postupně během sledovaného období rostl, a to až do roku 2012, kdy byly zveřejněny definitivní výsledky sčítání lidu. V roce 2011 jich bylo 62, přičemž v dalších čtyřech obcích, v nichž nebyla povinnost zřídit Výbor ze zákona, byla zřízena Komise pro národnostní menšiny. V roce 2012 jich bylo pouze o tři méně, k tomu 5 obcí zřídilo Komisi.

Situace ve statutárních městech (Brno, České Budějovice, Děčín, Frýdek-Místek, Havířov, Hradec Králové, Chomutov, Jablonec nad Nisou, Jihlava, Karlovy Vary, Karviná, Kladno, Liberec, Mladá Boleslav, Most, Olomouc, Opava, Ostrava, Pardubice, Plzeň, Prostějov, Přerov, Teplice, Ústí nad Labem, Zlín) je přehlednější, tři z nich zřídila v této době Výbor (Brno, Chomutov, Karviná), po sčítání lidu tato povinnost zůstala na Karviné. Přesto ve zbylých městech je Výbor dále funkční, byť jeho zřízení nevyplývá ze zákona. Další čtyři města ustanovila Komisi (z důvodu nenaplnění zákonných podmínek pro zřízení Výboru; Liberec, Mladá Boleslav, Most).

Ve třech z celkového počtu 14 krajů byly zřízeny Výbory (Karlovarský, Moravskoslezský a Ústecký), i když jediným krajem, kde tato povinnost vzniká ze zákona, je Karlovarský.

V dalších dvou krajích (Jihomoravský, hl. m. Praha) je ustanovena Komise či jinak pojmenovaná grémia. Osm krajů zřizuje vedle toho pozici koordinátora pro národnostní menšiny.

Důvodem nejasností především v obcích je původní nedokonalá formulace příslušné pasáže platného zákona o obecním zřízení. Podle ní byl alespoň desetiprocentní podíl obyvatel hlásících se k národnostním menšinám v obci zavazující ke zřízení Výboru zjišťován pouze počtem osob deklarujících tyto vybrané národnosti ve sčítání lidu.

V roce 2012 byl vládě ministerstvem vnitra předložen návrh zákona, kterým se mění zákon o obcích, zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

Ve výše uvedeném návrhu zákona byly s ohledem na usnesení vlády ze dne 29. června 2009 č. 845 ke Zprávě o situaci národnostních menšin v České republice za rok 2008 navrženy tyto změny týkající se problematiky národnostních menšin:

1) Na základě praktických zkušeností se modifikují podmínky pro označování obce, jejích částí, ulic a jiných veřejných prostranství a pro označení budov státních orgánů a územních samosprávných celků v jazyce národnostní menšiny. Až dosud platí, že obci vzniká povinnost uvádět názvy v jazyce národnostní menšiny pouze tehdy, jestliže tak *rozhodne* (slovy zákona *doporučí*) *výbor pro národnostní menšiny na základě žádosti zástupců příslušné národnostní menšiny*. Nově by měla taková povinnost obci vznikat i tehdy, jestliže o to písemně požádá *spolek, který zastupuje zájmy příslušné národnostní menšiny a který ke dni podání žádosti působí na území obce alespoň 5 let*. V obou případech zůstává zachována základní podmínka, aby se k národnosti hlásilo alespoň 10% obyvatel obce.

2) Nově se upravuje mechanismus ustavování výborů zastupitelstva obce (kraje, hlavního města Prahy) pro národnostní menšiny. Zákon především nově podmiňuje povinné zřízení Výboru nejen tím, že při posledním sčítání lidu se v obci hlásilo více než 10% obyvatel obce k jiné než české národnosti (není třeba, aby existovala jedna více než 10% národnost, postačí, pokud všechny v obci se nacházející národnosti jiné než české celkem tvoří alespoň 10%), ale též tím, že o jeho zřízení písemně požádal spolek zastupující zájmy národnostní menšiny (U krajů a hlavního města Prahy platí hranice 5% obyvatel kraje nebo hlavního města Prahy). Změna vychází vstřícně potřebám praxe, neboť sčítání lidu probíhá zpravidla v desetiletém intervalu a přítomnost národnostních menšin v obci se tudíž může měnit, aniž by však povinnost obce zřídit Výbor zanikla. Z praxe jsou známy i situace, kdy po posledním sčítání lidu národnostní menšina v obci zcela „zmizela“, avšak obec přesto musela ustavit Výbor. Takové situaci by měl zákon zamezit tím, že pro povinné zřízení výboru nově předpokládá iniciativu, tedy *zájem* ze strany samotných národnostních menšin. Změna zachovává podmínku, aby členy Výboru byli příslušníci národnostních menšin, odstraňuje však požadavek, aby se jednalo o kandidáty delegované svazem utvořeným podle zvláštního zákona. Kromě toho byla taková konstrukce sporná i z hlediska přístupu do výboru pro ostatní příslušníky národnostních menšin, kteří nebyli organizováni v žádném svazu. Text zákona se naopak výslovně doplňuje o řešení situace, kdy budou splněny podmínky pro vznik výboru (existence národnostních menšin a písemná žádost organizace), avšak v obci nebude zájem o členství ve Výboru. V takovém případě povinnost zřídit výbor nezaniká, není však nezbytné obsadit jej alespoň z jedné poloviny příslušníky národnostních menšin.

Vláda tento návrh zákona usnesením č. 1 schválila 9. ledna 2013. V lednu 2013 jej také začala v 1. čtení projednávat Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR. Návrh nebyl v důsledku rozpuštění Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR projednán. Počítá se s předložením návrhu nové sněmovně.

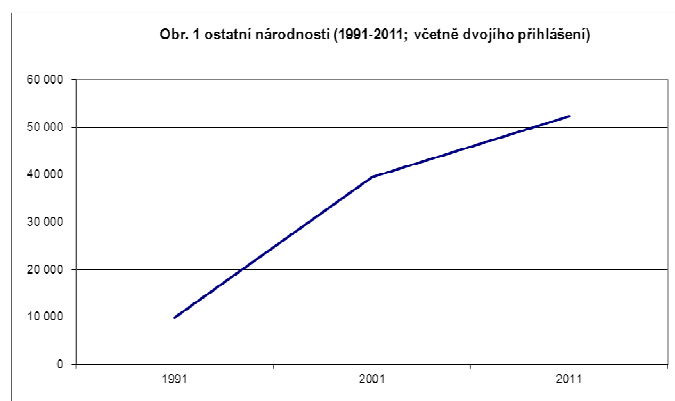
III. ČÁST Další opatření přijatá ke zlepšení plnění Úmluvy

Komentář k jednotlivým článkům se týká I. a II. oddílu Úmluvy, a to zejména těch článků, ke kterým Poradní výbor pro Úmluvu k Třetí periodické zprávě České republiky ze dne 1. července 2011 vznesl podněty nebo připomínky.

Článek 3

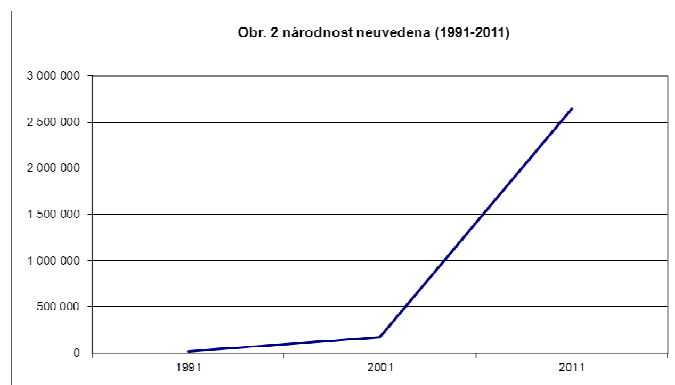
- Příslušnost k národnosti - srovnání výsledků sčítání lidu z let 1991, 2001 a 2011

Hodnocení výsledků sčítání lidu ve srovnání let 1991, 2001 a 2011 je znesnadněno tím, že ve sčítání lidu v roce 2011 hrálo výraznější roli jak rozhodnutí osob nepřihlásit se k žádné národnosti, tak i rozhodnutí přihlásit se ke dvěma národnostem. Lze to dokumentovat názorně na příslušnicích romské národnosti. Pokud vezmeme v úvahu jen počty osob, které se přihlásily pouze k jedné národnosti, došlo by u romské národnosti oproti censu z roku 2001 ke snížení (na 46,7 %), se započtením dvojí národnosti jde ale o nárůst na 109,4%. Německá národnost vykazuje 52,3 % v roce 2011 ve srovnání s rokem 2001; s dvojí národností 64,5%, polská v roce 2011 75,2 %, s připočtením polské národnosti jako dvojí 83,6%, slovenská národnost (76,2 %; s dvojí 86,5%) a o dvě pětiny u maďarské (60,8 % z roku 2001; s dvojí národností je to

63,9%). U ostatních nebyla zaznamenána jejich národnost jako „dvojí“. Nicméně u řecké národnosti je pokles na 63,5 %, o třetinu u rusínské národnosti, o cca čtvrtinu u chorvatské, a téměř o pět procent u srbské národnosti. Naopak počet příslušníků ukrajinské národnosti vykázal nárůst o 140,8 %, ruské o 44,9 % a bulharské o 14,5 % (brány jsou v úvahu jen přihlášení se k jedné národnosti). Je ale pravda, že podle údajů Českého

statistického úřadu např. z celkového počtu osob, které se přihlásily k bulharské národnosti, mělo pouze 869 osob státní občanství ČR, v případě slovenské národnosti jde jen o 92 103 osoby se statutem státního občana ČR a u ukrajinské národnosti dokonce pouze 2 954 osoby. Nárůst je tedy dán současnou imigrací, zatímco počty „tradičních“ národností spíše permanentně klesají.

Pro názornost uvádíme výsledky censů z roku 1991, 2001 a 2011. Z nich je významný nárůst hodnot u „ostatních“ menšinových společenství, více než pětinasobný. Je způsoben zvyšujícím se podílem přistěhovalců a zvyšující se různorodostí české společnosti.

Nejvýraznější je ovšem nárůst počtu osob, které příslušnost k národnosti nevyplnily. Zatímco počet takových osob

činil v roce 1991 pouze 22 017 osob (0,21 %), v roce 2001 celkem téměř 173 000 (1,7 %), v roce 2011 je to již více než 2,6 mil. osob (cca jedna čtvrtina z celkového počtu obyvatel ČR). Na tuto skutečnost poukázali kriticky někteří zástupci národnostních menšin, s tím, že požadovali, aby vyplnění kolonky „národnost“ při sčítání lidu v roce 2011 bylo povinné.

Tab. 7 Obyvatelstvo ČR podle výlučné národnosti (Sčítání lidu, domů a bytů; Český statistický úřad, 1992, 2002, 2012)

		celkem v roce 1991		celkem v roce 2001		celkem v roce 2011	
		absolutně	v %	absolutně	v %	absolutně	v %
<i>obyvatelstvo celkem</i>		10 302 215	100,0	10 230 060	100,0	10 436 560	100,0
<i>v tom národnost</i>	<i>česká</i>	8 363 768	81,18	9 249 777	90,42	6 711 624	64,31
	<i>moravská</i>	1 362 313	13,22	380 474	3,72	521 801	5,00
	<i>slezská</i>	44 446	0,43	10 878	0,11	12 214	0,12
	<i>slovenská</i>	314 877	3,06	193 190	1,89	147 152	1,41
	<i>polská</i>	59 383	0,57	51 968	0,51	39 096	0,37
	<i>německá</i>	48 556	0,47	39 106	0,38	18 658	0,18
	<i>ukrajinská</i>	8 220	0,07	22 112	0,22	53 253	0,51
	<i>maďarská</i>	19 932	0,19	14 672	0,14	8 920	0,08
	<i>ruská</i>	5 062	0,05	12 369	0,12	17 872	0,17
	<i>romská</i>	32 903	0,32	11 746	0,11	5 135	0,05
	<i>bulharská</i>	3 487	0,03	4 363	0,04	4 999	0,05
	<i>řecká</i>	3 379	0,03	3 219	0,03	2 043	0,02
	<i>srbská</i>	<i>nejz.</i>	---	1 801	0,02	1 717	0,02
	<i>chorvatská</i>	<i>nejz.</i>	---	1 585	0,02	1 125	0,01
	<i>rusínská</i>	1 926	0,02	1 106	0,01	739	0,01
	<i>ostatní (včetně dvojí)</i>	9 860	0,10	39 477	0,39	52 225	0,5
<i>nezjištěno, národnost neuvedena</i>	22 017	0,21	172 827	1,67	2 642 666	25,32	

K údajům o národnostních menšinách, které byly zastoupeny v Radě v roce 2012, připojujeme také údaje o běloruské a vietnamské národnosti. Zástupci vietnamské a běloruské menšiny se stali řádnými členy Rady vlády pro národnostní menšiny v červenci 2013.

Tab. 8 Počet přihlášení se k běloruské a vietnamské národnosti (Sčítání lidu, domů a bytů; Český statistický úřad, 1992, 2002, 2012)

<i>národnost</i>	celkem v roce 1991		celkem v roce 2001		celkem v roce 2011	
	absolutně	v %	absolutně	v %	absolutně	v %
<i>běloruská</i>	<i>nezjištěno</i>	---	<i>nezjištěno</i>	---	2 013	0,02
<i>vietnamská</i>	421	0,004	17 462	0,2	29 660	0,28

V případě příslušníků vietnamské komunity je patrný nárůst o 69,9 %. Opět se potvrzuje, že jde především o osoby, které se přistěhovaly, neboť občanů ČR je pouze 824.

Co se týče sledovaných národností, 163 648 osob se v roce 2011 přihlásilo v ČR ke dvojí národnosti:

Tab. 9 Přihlášení se k dvojí národnosti (Sčítání lidu, domů a bytů 2011, Český statistický úřad)

	obyvatelstvo celkem	muži	ženy
osoby hlásící se ke dvěma národnostem	163 648	82 903	80 745
z toho:			
česká a moravská	99 028	48 996	50 032
česká a německá	6 158	3 564	2 594
česká a polská	2 804	1 231	1 573
česká a romská	7 026	3 505	3 521
česká a slezská	4 361	2 477	1 884
česká a slovenská	17 666	8 200	9 466
česká a židovská	278	173	105
moravská a německá	292	197	95
moravská a polská	152	79	73
moravská a romská	113	80	33
moravská a slezská	4 567	2 653	1 914
moravská a slovenská	1 650	865	785
moravská a židovská	10	7	3
slezská a německá	113	94	19
slezská a polská	250	148	102
slezská a romská	5	3	2
slezská a slovenská	43	24	19
slezská a židovská	3	3	-
slovenská a maďarská	445	253	192
slovenská a romská	573	278	295

○ Sčítání lidu v roce 2011 a jednotlivé národnostní menšiny

Běloruská národnost

Počet osob, které se přihlásily k běloruské národnosti v roce 2011, činil 2 013, z toho téměř 40 % vykazuje hl. m. Praha. Počet těch, kteří se přihlásili k běloruské národnosti jako dvojí, činí 59 osob. Národnost byla zachycena až ve sčítání lidu z roku 2011.

Bulharská národnost

Počet osob s národností bulharskou v kombinaci s českou, moravskou nebo československou činil 261. Celkový počet osob, které se v roce 2011 přihlásily výhradně k této národnosti, prokázal nárůst ze 4 363 osob v censu roku 2001 na 4 999 v roce 2011. Maximální podíl na počtu obyvatel v roce 2001 byl 4,27 % (33 osob; Cerekvice nad Bystřicí, okr. Jičín), v roce 2011 se v uvedené obci nepřihlásil k této národnosti nikdo. Nejvyšší procentuální zastoupení bulharské národnosti ve sčítání lidu v roce 2011 nově v obci Žernov (okr. Semily) dosahuje hodnot okolo 7 %, dále v Klíčanech (okr. Praha-východ) 3 %. Největší počet Bulharů se zřetelně soustřeďuje do větších měst (Praha, Brno, Plzeň, Ostrava).

Chorvatská národnost

Počet osob s národností chorvatskou v kombinaci s českou a moravskou činil 311. V roce 1991 nebyla chorvatská národnost zachycena ve sčítání lidu. V roce 2001 se k ní přihlásilo 1 585 osob, zatímco v roce 2011 pouze 1 125 osob, které se výhradně přihlásily k této národnosti. V roce 2001 byl největší podíl Chorvatů v obci Huzová (okr. Bruntál), a to přes 1,5 %, což představuje 10 osob (v roce 2011 pouze 1 osoba), v roce 2011 to jsou Brod nad Dyjí a Jevišovka (okr. Břeclav), cca 0,8 % (4 resp. 5 osob) či Uničov (10 osob). Na údajích je i dnes vidět důsledek násilného disperzního vysídlení z tradičního území v jihomoravském kraji v roce 1948. Nejvíce Chorvatů žije v Praze a Brně.

Maďarská národnost

Celkový počet osob, které se v roce 2011 přihlásily k maďarské národnosti, činil 10 513 osob, přičemž výhradních přihlášení se k maďarské národnosti 8 920 osob, zatímco v roce 2001 osob 14 672. Jde o významný pokles počtu. Nejvyšší podíl příslušníků menšiny se vyskytuje v obcích Horky nad Jizerou (okr. Mladá Boleslav) 1,6 %, Skalsko 1% (okr. Mladá Boleslav), Mirkovice (okr. Český Krumlov) 1,1%, Střítež (okr. Český Krumlov) 1,1%, Staré Křečany (okr. Děčín) 1,4%, Nové Dvory (okr. Litoměřice) 1,3 %, Dobřenice (okr. Hradec Králové) 1,1, %. Jedinou obcí, kde při sčítání lidu v roce 2001 dosáhli příslušníci maďarské menšiny 10 %, byla Teplička (okr. Karlovy Vary, 8 osob), v censu v roce 2011 se přihlásili k této menšině pouze 2 osoby. Největší množství příslušníků maďarské menšiny se vyskytuje v Praze, Brně a Ostravě.

Německá národnost

K německé národnosti se přihlásilo ve sčítání lidu v roce 2011 v ČR celkem 25 431 (výhradně 18 658) osob. Ve srovnání s údaji z roku 2001 jde o výrazný pokles počtu o více než polovinu. Zatímco v roce 2001 v 18 obcích přesahoval podíl příslušníků této menšiny 10 % a v dalších 117 se podílel na celkovém součtu deseti a více procent národností, potřebném pro zřízení Výboru, v roce 2011 v žádné obci nedosahuje počet osob patřících k německé národnosti 10 % všech místních obyvatel. Jde např. o Abertamy, 7,42 %, Nejde 2,04 % (obě okr. Karlovy Vary), Březovou 4,08 %, Habartov 2,90% a Kraslice 2,26 % (všechny okr. Sokolov). Z měst jde především o Prahu, Karlovy Vary, Most, Chomutov a Jablonec nad Nisou.

Polská národnost

K polské národnosti se v roce 2011 přihlásily 42 463 osoby (39 096 výhradně, dvojí národnost 3 367 osob). I zde ovšem při srovnání posledních censů zaznamenáváme pokles, necelých 60 000 v roce 1991 a 52 000 v roce 2001. Stále platí, že v Moravskoslezském kraji, v okresech Frýdek-Místek a Karviná je soustředěno 30 obcí s více než 10 % obyvatel polské menšiny (tedy o jednu méně, než tomu bylo po sčítání lidu v roce 2001), kde nejvyšší počet příslušníků polské menšiny v obci překračuje 30 % obyvatel (seznam těchto obcí je uveden v příloze 3). Jde o jedinou teritoriálně vymezenou národnostně menšinovou komunitu v ČR. Nejvyšší hodnoty zastoupení polské menšiny v obcích přesahují 30 % (viz příloha 1). Mezi statutárními městy výrazně dominují Karviná, Havířov a Praha.

Romská národnost

V roce 1991 se k této národnosti přihlásilo téměř 33 000 osob, v roce 2001 celkem 11 746 osob. Ve sčítání lidu v roce 2011 to bylo výlučně 5 135 osob, ale jako dvojí uvedlo romskou národnost 7 818 osob, to je počet vyšší než v roce 2001 (celkem 12 530 osob). V žádné obci nepřekročilo množství této národnosti hodnotu 10 % a nikde, s výjimkou měst, se jejich počet výrazněji neprojevuje (pouze v obci Hvožd'any okr. Domažlice dosahuje 6,3 %, když se zde přihlásily dvě osoby k romské národnosti ze 33 obyvatel; jde ovšem v podstatě spíše o nahodilý jev, bez obecnějších souvislostí). V Mostu a Praze žije podle censu absolutně nejvyšší počet Romů.

Rusínská národnost

Počet přihlášení se rusínské národnosti klesá, z téměř 2 000 osob v roce 1991 na 1 063 ve sčítání lidu v roce 2011 (výhradní přihlášení se 739, dvojí národnost uvedlo 234 osob). Ve sčítání lidu v roce 2001 i v roce 2011 nedosahoval počet příslušníků rusínské národnosti v žádné obci 10 %, nejvyšší vyjádřený podíl v roce 2011 činil 5,83 % v obci Dašice (okr. Pardubice), přičemž tento podíl se nikterak neprojevil v předchozích sčítáních. Nejvíce Rusínů se soustřeďuje v Praze a kromě Dašic v Brně.

Ruská národnost

Ve sčítáních lidu se – na rozdíl od většiny menšinových společenství – projevuje stálý nárůst počtu osob, příslušníků této komunity. V censu roku 1991 deklarovalo příslušnost k ruské

národnosti cca 5 000 osob, ve sčítání lidu v roce 2001 se k této národnosti přihlásilo celkem 12 369 osob. V roce 2011 to bylo již 18 774 osob (výhradně uvedenou národnost deklarovalo 17 872 osob, dvojí národnost uvedlo 902 osob). Jde o jednu ze dvou národností, kde zaznamenáváme při srovnání obou censů nárůst, svědčící o narůstajícím podílu imigrantů. Nicméně nikde nedosahuje podíl národnosti hodnotu 10 %. Percentuální podíl na obyvatelstvu v obcích se pohybuje okolo jednotek procent (nejvyšší podíl je v obci Trnová 8,5 %), největší počet příslušníků ruské národnosti je ale přímo ve městech (Praha, Karlovy Vary, Brno, Teplice).

Řecká národnost

V roce 2011 se k řecké národnosti přihlásilo celkem 2 596 osob (výhradně 2 043 a k dvojí národnosti 553 osob). V censu v letech 1991 i 2001 se přihlásilo k řecké národnosti přes 3 000 osob a v roce 2011 zaznamenáváme výraznější pokles o cca jednu třetinu (na 2 596 osob). Podíl příslušníků řecké národnosti nedosahuje samostatně nikde 10 %, nejvíce se k ní přihlásilo v obci Zlaté Hory (okr. Jeseník), a to 2,32 %. Největší množství příslušníků uvedené národnosti žije ve městech. S největším počtem příslušníků se setkáme v Praze, Brně a Ostravě.

Slovenská národnost

V roce 2011 se ke slovenské národnosti přihlásilo celkem 167 930 osob (z toho výhradně 147 152 osoby, dvojí národnost 20 778 osob). V roce 1991 se k příslušnosti výhradně ke slovenské národnosti přihlásilo 314 877 osob a v roce 2001 to bylo 193 190 osob. Přes markantní pokles stále slovenská národnost představuje nejpočetnější národnostní skupinu v ČR. Z téměř 50 obcí, kde přesahoval podíl příslušníků slovenské národnosti 10 %, jsou to dnes pouze dvě obce nad 200 obyvatel (viz příloha 3). V ostatních obcích, které měly v minulém censu podíl slovenské národnosti nad 10 %, se tato hodnota pohybuje od 1 do 8 procent. Jako v předešlých případech absolutně nejvyšší počet Slováků je v Praze, Brně a Ostravě.

Srbská národnost

Ve sčítání lidu v roce 1991 nebyla srbská národnost zachycena, poprvé se tak stalo v roce 2001, šlo o 1 801 osobu. V roce 2011 pak se výhradně k srbské národnosti přihlásilo 1 717 osob, k srbské národnosti jako dvojí 219 osob. Z výsledků vyplývá nevýrazný pokles počtu osob, které se přihlásily k tomuto menšinovému společenství. Ze sčítání lidu v roce 2011 vyplývá, že národnost nedosahuje nikde 10 %. Nejvyšší podíl, jehož národnost dosahuje, je 0,26 % obyvatel (Neratovice). Příslušníci srbské národnosti obývají větší města, především hl. m. Prahu (1 121 osob, což činí 60 % této minority).

Ukrajinská národnost

Ukrajinská národnost je třetím uskupením se vzrůstajícím podílem příslušníků na celkovém počtu obyvatel ČR, procentuálně jde o největší nárůst (53 253 osob, které se přihlásily výlučně k ukrajinské národnosti, 1 254 osob, které se přihlásily k této národnosti jako dvojí). Přesto v roce 2011 ukrajinská národnost pouze v obci Třebčice (okr. Plzeň-jih) překračuje hranici 10 % (20,9 %). Komunita sídlí tradičně ve velkých městech, kde ovšem její podíl na počtu obyvatel nedosahuje patřičných hodnot, nově roste v blízkosti velkých průmyslových aglomerací. Příkladem takových obcí mohou být Zápý (okr. Praha-východ, 5,28 %), Trhový Štěpánov (okr. Benešov, 3,49 %), či Mochov (okr. Praha-východ, 5,36 %). Nejpočetnější ukrajinské společenství žije v Praze (40 % z celkového počtu osob hlásících se k ukrajinské menšině) dále v Brně, Plzni a Liberci.

Vietnamská národnost

Osob, které se přihlásily výhradně k vietnamské národnosti v roce 2011, je 29 660 (navíc 280 osob se přihlásilo k národnosti jako dvojí), z toho téměř čtvrtina sídlí v Praze. Vietnamskou národnost deklarují osoby ponejvíce v Chebu, Plzni, Ostravě a Brně, dále ve všech příhraničních oblastech.

Tab. 10 Příslušnost k národnosti ve statutárních městech (zdroj ČSÚ 2011)²¹

statutární město	obyvatel	agenda národnostních menšin	národnosti ²²	% příslušníků národnosti ²³	rok 2001
Brno	385 913	Výbor	slovenská, ukrajinská, ruská, polská, maďarská, bulharská, německá, řecká, romská, vietnamská, běloruská	3,02	2,64
České Budějovice	93 715	koordinátor	slovenská, ukrajinská, ruská, vietnamská	2,05	2,15
Děčín	49 106	---	slovenská, ukrajinská, polská, německá, vietnamská	2,09	3,50
Frydek-Místek	56 356	poradce	slovenská, polská, maďarská	3,96	5,73
Haviřov	76 694	poradce	slovenská, polská, maďarská	6,42	9,77
Hradec Králové	94 314	koordinátor	slovenská, ukrajinská, polská, ruská, vietnamská	2,27	2,42
Chomutov	48 328	Výbor	slovenská, německá, ukrajinská, maďarská, romská, vietnamská	3,66	6,65
Jablonec nad Nisou	44 567	sociální pracovník	slovenská, ukrajinská, německá, polská, romská, vietnamská	3,98	5,12
Jihlava	50 075	---	slovenská, ukrajinská	1,73	1,87
Karlovy Vary	48 639	poradce	slovenská, ruská, ukrajinská, německá, maďarská	5,61	6,74
Karviná	56 897	Výbor	polská, slovenská, maďarská	11,85	18,02
Kladno	68 103	---	slovenská, ukrajinská, ruská, vietnamská	3,26	3,73
Liberec	102 754	Rada pro národnostní menšiny	slovenská, ukrajinská, polská, německá, ruská, maďarská, vietnamská	3,81	4,32
Mladá Boleslav	44 303	Komise pro integraci etnik a národnostních menšin	slovenská, polská, ukrajinská, maďarská, vietnamská	6,43	4,69
Most	65 193	Komise národnostních menšin	slovenská, romská, německá, ukrajinská, maďarská, vietnamská	3,75	5,56
Olomouc	101 003	poradkyně	slovenská, ukrajinská, polská, ruská, vietnamská	2,16	2,79
Opava	58 351	romská poradkyně	slovenská, německá, vietnamská	1,59	3,00
Ostrava	296 224	sociální pracovník	slovenská, polská, maďarská, ukrajinská, romská, ruská, německá, řecká, bulharská, vietnamská	3,09	5,04
Pardubice	90 767	pracovní skupina KP	slovenská, ukrajinská, polská, vietnamská	2,64	2,41
Plzeň	170 322	Komise pro integraci etnických menšin a cizinců	slovenská, ukrajinská, polská, bulharská, německá, maďarská, ruská, vietnamská	3,11	2,06
Prostějov	44 857	pracovní skupina KP	slovenská, ukrajinská	1,67	2,45
Přerov	44 361	poradce	slovenská, vietnamská	1,81	2,74
Teplice	49 640	---	slovenská, ruská, německá, ukrajinská, vietnamská	3,85	5,64
Ústí nad Labem	93 000	koordinátor	slovenská, ukrajinská, ruská, německá, polská, romská, vietnamská	2,85	4,39
Zlín	75 318	---	slovenská	1,34	1,87

²¹ V případě obcí, statutárních měst a krajů nebyly k dispozici údaje přihlášení se ke „druhé národnosti“, pracuje se tudíž s údaji vypovídajícími o výhradním přihlášení se k té které - jedné - národnosti.

²² Uváděno vždy nad 100 příslušníků.

²³ Jde o výhradní přihlášení k národnosti.

Tab. 11 Příslušnost k národnosti po krajích (zdroj ČSÚ 2011)

kraj	národnost																				celkem počet obyvatel
	česká	moravská	slezská	bulharská	chorvatská	maďarská	německá	poľská	romská	rusínská	ruská	řecká	slovenská	srbská	ukrajinská	běloruská	viětnamská	dvouj národnost	ostatní	nezjišřáno	
Jihočeský	454 738	1 297	38	223	33	347	700	358	269	16	412	20	6 602	34	2 150	104	1 441	2 800	1 624	155 130	628 336
%	72,37	0,21	0,01	0,04	0,01	0,06	0,11	0,06	0,04	0,00	0,07	0,00	1,05	0,01	0,34	0,02	0,23	0,45	0,26	24,69	100,00
Jihomoravský	558 041	254 380	235	453	132	695	453	772	309	67	886	243	14 106	150	4 989	177	2 401	44 579	5 089	275 351	1 163 508
%	47,96	21,86	0,02	0,04	0,01	0,06	0,04	0,07	0,03	0,01	0,08	0,02	1,21	0,01	0,43	0,02	0,21	3,83	0,44	23,67	100,00
Karlovarský	190 285	341	20	148	56	763	4 431	253	213	37	1 112	23	7 217	50	1 376	85	3 597	2 498	1 313	81 777	295 595
%	64,37	0,12	0,01	0,05	0,02	0,26	1,50	0,09	0,07	0,01	0,38	0,01	2,44	0,02	0,47	0,03	1,22	0,85	0,44	27,67	100,00
Královéhradecký	389 201	700	34	118	27	359	1 269	1 260	337	27	291	131	5 638	25	2 078	86	893	2 695	1 736	141 011	547 916
%	71,03	0,13	0,01	0,02	0,00	0,07	0,23	0,23	0,06	0,00	0,05	0,02	1,03	0,00	0,38	0,02	0,16	0,49	0,32	25,74	100,00
Liberecký	300 472	473	23	157	16	430	1 774	1 363	295	30	411	50	6 053	24	2 567	60	1 108	2 415	1 861	112 857	432 439
%	69,48	0,11	0,01	0,04	0,00	0,10	0,41	0,32	0,07	0,01	0,10	0,01	1,40	0,01	0,59	0,01	0,26	0,56	0,43	26,10	100,00
Moravskoslezský	766 300	46 270	11 050	306	85	1 371	1 155	28 138	691	35	484	759	26 068	55	673	47	1 900	31 182	3 308	285 957	1 205 834
%	63,55	3,84	0,92	0,03	0,01	0,11	0,10	2,33	0,06	0,00	0,04	0,06	2,16	0,00	0,06	0,00	0,16	2,59	0,27	23,71	100,00
Olomoucký	365 091	76 280	247	92	79	293	865	587	363	22	257	287	7 306	22	961	43	588	18 510	1 764	154 770	628 427
%	58,10	12,14	0,04	0,01	0,01	0,05	0,14	0,09	0,06	0,00	0,04	0,05	1,16	0,00	0,15	0,01	0,09	2,95	0,28	24,63	100,00
Pardubický	362 436	4 514	42	109	32	257	288	621	175	151	212	32	4 789	11	1 621	81	819	2 957	1 334	131 146	511 627
%	70,84	0,88	0,01	0,02	0,01	0,05	0,06	0,12	0,03	0,03	0,04	0,01	0,94	0,00	0,32	0,02	0,16	0,58	0,26	25,63	100,00
Plzeňský	399 897	507	16	344	46	430	1 096	511	216	38	297	23	7 982	19	3 460	108	2 676	2 194	2 045	148 496	570 401
%	70,11	0,09	0,00	0,06	0,01	0,08	0,19	0,09	0,04	0,01	0,05	0,00	1,40	0,00	0,61	0,02	0,47	0,38	0,36	26,03	100,00
Hl.m. Praha	821 688	3 754	246	1 732	423	1 419	1 264	1 721	368	167	9 413	290	23 089	1 028	21 316	795	6 313	11 005	19 653	343 112	1 268 796
%	64,76	0,30	0,02	0,14	0,03	0,11	0,10	0,14	0,03	0,01	0,74	0,02	1,82	0,08	1,68	0,06	0,50	0,87	1,55	27,04	100,00
Středočeský	901 438	1 789	133	830	82	1 251	822	1 898	388	81	2 434	91	17 474	207	7 512	214	2 693	5 875	5 718	338 281	1 289 211
%	69,92	0,14	0,01	0,06	0,01	0,10	0,06	0,15	0,03	0,01	0,19	0,01	1,36	0,02	0,58	0,02	0,21	0,46	0,44	26,24	100,00
Ústecký	553 008	692	32	334	73	973	4 203	1 100	1 247	42	1 301	35	12 033	64	2 882	80	4 194	5 235	2 844	218 589	808 961
%	68,36	0,09	0,00	0,04	0,01	0,12	0,52	0,14	0,15	0,01	0,16	0,00	1,49	0,01	0,36	0,01	0,51	0,65	0,35	27,02	100,00
Vysočina	330 890	35 512	30	81	10	162	204	194	131	14	160	18	2 989	8	1 103	49	547	8 055	1 250	124 158	505 565
%	65,45	7,02	0,01	0,02	0,00	0,03	0,04	0,04	0,03	0,00	0,03	0,00	0,59	0,00	0,22	0,01	0,11	1,59	0,25	24,56	100,00
Zlínský	318 139	95 292	68	72	31	170	134	320	133	12	202	41	5 806	20	565	84	490	23 648	2 686	132 031	579 944
%	54,86	16,43	0,01	0,01	0,01	0,03	0,02	0,06	0,02	0,00	0,04	0,01	1,00	0,00	0,10	0,01	0,08	4,08	0,46	22,77	100,00

Článek 4

Dne 1. září 2009 nabyl účinnosti zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon). Je o něm pojednáno výše, v oddíle II. 1. 2.

- Právní a institucionální ochrana proti diskriminaci

Ministerstvo spravedlnosti přijalo ve sledovaném období tato posilující opatření:

- Oblast pojištění

Ustanovení § 2769 (týkající se pojištění) zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (tj. zákon ze dne 3. února, účinný od 1. ledna 2014): „§ 2769 Rovné zacházení - *Použije-li pojistitel jako hledisko při určení výše pojistného nebo pro výpočet pojistného plnění národnost, rasový nebo etnický původ nebo jiné hledisko odporující zásadě rovného zacházení podle jiného zákona, nepřihlíží se ke zvýšení pojistného ani ke snížení pojistného plnění na základě těchto hledisek. To platí i v případě, je-li jako hledisko při určení výše pojistného nebo pro výpočet pojistného plnění použito těhotenství nebo mateřství.*“

- Trestní právo

V oblasti trestního práva se ministerstvo spravedlnosti tak jako v předcházejících letech věnovalo zlepšení postavení poškozených v trestním řízení (jimiž se samozřejmě mohou stát i příslušníci národnostních menšin).

Největším přínosem pro práva poškozených, resp. obětí se stalo přijetí zákona o obětech trestných činů v roce 2013.²⁴ Smyslem tohoto zákona je rozšíření práv obětí a pomoci, která jim poskytována. Práva, která zákon o obětech trestných činů obětem přiznává, přísluší oběti bez ohledu na rasu, etnický původ, národnost, pohlaví, sexuální orientaci, věk, zdravotní postižení, náboženské vyznání, víru či světový názor. Jedno z velmi důležitých práv, které zákon o obětech trestných činů obětem přiznává, je i právo na informace a v zákoně je tak zakotvena široká informační povinnost pro Policii ČR, policejní orgány, státní zástupce, subjekty pomoci zapsané v registru poskytovatelů pomoci obětem, některé další orgány veřejné moci a v určitých případech i poskytovatelé zdravotních služeb. Pro oběť – příslušníka národností menšiny je pak podstatné, že zákon stanoví i pravidla, podle kterých je informována oběť neovládající český jazyk, a to tak, aby se oběti informace poskytly v jazyce, kterému rozumí (§ 12).

Ustanovení § 2 odst. 4 zákona o obětech trestných činů dále vymezuje kategorii zvlášť zranitelných obětí. Zranitelnost může vyplývat z osobní charakteristiky oběti, nebo z povahy či typu trestného činu apod. Pro ochranu národnostních menšin má význam ustanovení § 2 odst. 4 písm. d), které stanoví: „*Zvlášť zranitelnou obětí se pro účely tohoto zákona při splnění podmínek uvedených v odstavcích 2 nebo 3 rozumí oběť trestného činu proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti nebo trestného činu, který zahrnoval násilí či pohnutku násilím, jestliže je v konkrétním případě zvýšené nebezpečí způsobení druhotné újmy zejména s ohledem na její věk, pohlaví, rasu, národnost, sexuální orientaci, náboženské vyznání, zdravotní stav, rozumovou vyspělost, schopnost vyjadřovat se, životní situaci, v níž se nachází, nebo s ohledem na vztah k osobě podezřelé ze spáchání trestného činu nebo závislost na ní*“. Bude tedy záležet na konkrétním případě, zda příslušník národnostní menšiny bude zároveň zvlášť zranitelnou obětí. Na kategorii zvlášť zranitelných obětí jsou navázána některá jejich práva či rozsah těchto práv, např. právo na

²⁴ Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů), účinnost od 1. srpna 2013.

bezplatnou pomoc, opatření k zamezení druhotné újmy. Je třeba zdůraznit, že vymezení kategorie zvláště zranitelných obětí se děje pouze pro účely tohoto zákona a dále, že akreditovaným subjektům nic nebrání v tom, aby poskytovaly bezplatnou odbornou pomoc nad rámec požadavků zákona i osobám, které sice zákon za zvláště zranitelné nepovažuje, nicméně se s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem případu z hlediska viktimologického jedná o zvláště zranitelnou oběť.

Hodnocení praktických přínosů tohoto zákona pro právní postavení národnostních menšin bude vzhledem k nabytí účinnosti ve druhé polovině roku 2013 možné zhodnotit až v roce 2014.

○ Oblast zaměstnanosti a trhu práce

V oblasti zaměstnanosti a trhu práce se nesledují statistiky týkající se národnostních menšin žijících na území ČR.

V zákoně č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o zaměstnanosti“), je v ustanovení § 4 zakotveno rovné zacházení a zákaz diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání s odkazem na antidiskriminační zákon. Poruší-li fyzická osoba, právnická osoba nebo podnikající fyzická osoba zákaz diskriminace nebo nezajistí-li rovné zacházení podle zákona o zaměstnanosti, jde o správní delikt, za který lze uložit pokutu až do výše 1 000 000,- Kč (§ 139 a 140 zákona o zaměstnanosti). Kontrola v této oblasti spadá do kompetence Státního úřadu inspekce práce nebo oblastních inspektorátů (§141 zákona o zaměstnanosti). Podněty k šetření správních deliktů mohou vyplynout z kontrolní činnosti Státního úřadu inspekce práce nebo z podnětů fyzických nebo právnických osob.

Článek 5

○ Podpora kulturních aktivit příslušníků národnostních menšin

Úkol realizovat každoročně dotační programy na podporu Kulturních aktivit příslušníků národnostních menšin žijících v České republice a v programu Integrace příslušníků romské menšiny vychází ze *Státní kulturní politiky České republiky 2009 - 2014*.

Základními dokumenty, souvisejícími s využíváním movitého kulturního dědictví k výchově k toleranci a respektování lidských práv s cílem eliminovat negativní společenské jevy, jsou:

- Usnesení vlády ze dne 28. 7. 1999 č. 797, které ministroví kultury ukládá zajistit podporu studia a vzdělávacích aktivit v oblasti holocaustu,
- Usnesení vlády ze dne 3. dubna 2002 č. 345 k návrhu na vstup České republiky do Mezinárodního koordinačního výboru pro spolupráci ve vzdělávání, připomínání a výzkum v oblasti Holocaustu,
- Usnesení vlády ČR ze dne 1. prosince 2010 č. 862, kterým vláda vzala na vědomí Koncepti účinnější péče o movité kulturní dědictví v České republice na léta 2010-2014 (Koncepce rozvoje muzejnictví).

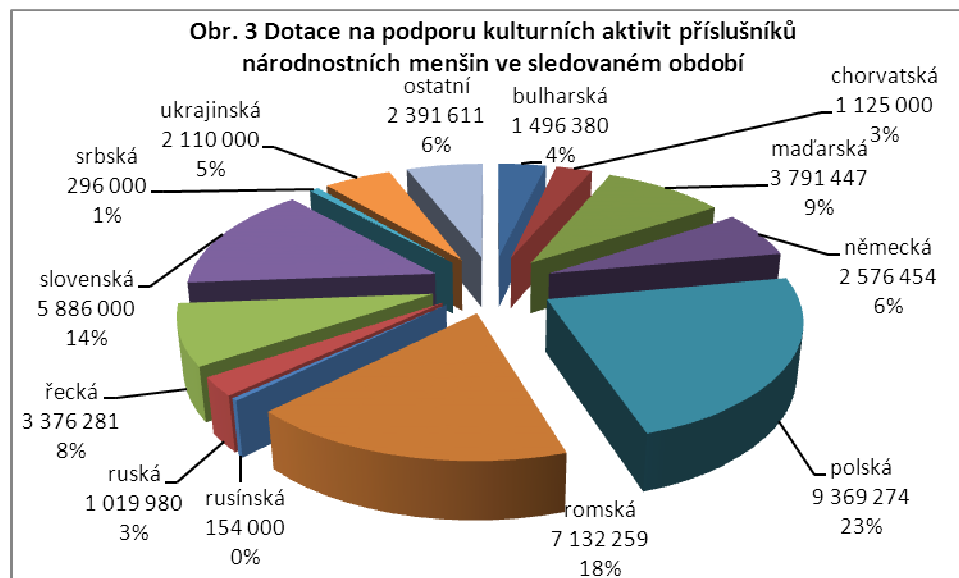
Dále je stále platná legislativní úprava (zákon č. 483/2004 Sb., kterým se mění zákon č.122/2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy a o změně některých dalších zákonů, ve znění zákona č. 186/2004 Sb.) zajišťující rovný přístup k poznávání a využívání movitého kulturního dědictví.

V průběhu sledovaného období došlo v dotačním programu ministerstva kultury na podporu kulturních aktivit organizací příslušníků národnostních menšin zejména v posledních dvou letech k celkovému poklesu výše dotací, což souvisí s celkovými úspornými opatřeními ke snížení schodků veřejných financí:

Tab. 12 Dotace v programu podpory kulturních aktivit příslušníků národnostních menšin ve sledovaném období

rok	celková dotace
2009	10 006 153 Kč
2010	8 584 281 Kč
2011	8 541 906 Kč
2012	7 296 611 Kč
2013	6 295 735 Kč

Přehled dotací podle jednotlivých menšinových společenství udává následující graf:

Článek 6

- Trestní zákoník (zákon č. 40/2009 Sb., ve znění zákona č. 306/2009 Sb.) - postih extremismu a ochrana národnostních menšin; změny a nová legislativní opatření

V novém trestním zákoníku byly ve vztahu k problematice ochrany národnostních menšin zavedeny nové skutkové podstaty trestných činů a dále byly do některých skutkových podstat doplněny okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby, a to při spáchání trestného činu na jiném pro jeho skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je skutečně nebo domněle bez vyznání. Tato zvlášť přitěžující okolnost, kterou obsahoval již trestní zákon z roku 1961 u osmi trestných činů, byla v novém trestním zákoníku rozšířena, nyní je obsažena u 19 trestných činů. Současně byla zpřesněna, aby umožňovala trestní postih i pro domnělou příslušnost k určité rase nebo etnické skupině.

K tomuto zpřísnění došlo z důvodů v praxi poměrně často se vyskytujících útoků motivovaných rasovou, etnickou, národnostní nebo jinou podobnou příslušností ke skupině lidí, přičemž pachatelé často na takovou příslušnost usuzují z barvy pleti či jiných vzhledových znaků napadené osoby, aniž by jim skutečná rasová, etnická, národnostní nebo jiná příslušnost ke skupině lidí byla známa.²⁵

²⁵ U následujících trestných činů, uvedených v trestním zákoníku, u nichž je spáchání trestného činu na jiném pro jeho skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je skutečně nebo domněle bez vyznání, je toto uvedeno jako okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby: vražda, těžké ublížení na zdraví, ublížení na zdraví, mučení a jiné nelidské a kruté zacházení, zbavení osobní svobody, omezování osobní svobody, zavlčení, vydírání, porušení tajemství listin a jiných dokumentů

Dále je v trestním zákoníku u trestného činu dle § 355 hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob okolností podmiňující použití vyšší trestní sazby i spáchání tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem.

Skutková podstata trestného činu genocidia (§ 400 tr. zákoníku) byla oproti předchozí právní úpravě doplněna o páchání tohoto zločinu na „třídní nebo jiné podobné skupině lidí“. Z hlediska závažnosti zločinu genocidia v poměru k ostatním skutkovým podstatám se oproti předchozí úpravě zvýšila horní hranice sazby trestu odnětí svobody až na dvacet let.

V souladu s mezinárodními úmluvami týkajícími se zločinů proti lidskosti definuje trestní zákoník novou skutkovou podstatu útoku proti lidskosti (§ 401). Skutková podstata je navržena tak, aby vyhovovala požadavkům článku 6 alinea 2 písm. c) Statutu Mezinárodního vojenského soudního dvora (č. 164/1947 Sb.), článku 7 odst. 1 Statutu Mezinárodního trestního soudu, článku 5 Statutu Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii a článku 3 Statutu Mezinárodního trestního tribunálu pro Rwandu, neboť předchozí úprava trestnost jednání považovaných mezinárodním právem za zločiny proti lidskosti upravovala nejednotně. Některá jednání bylo možno postihovat jako trestný čin mučení a jiného krutého a nelidského zacházení, jiná jako trestný čin zneužití pravomoci veřejného činitele, vraždy, omezování osobní svobody, zbavení osobní svobody, znásilnění a některá pouze za války jako trestný čin persekuce obyvatelstva. Pro odlišení jednání, která budou kvalifikována podle těchto uvedených skutkových podstat, a v souladu s požadavky statutů zmíněných mezinárodních soudů a tribunálů, zdůrazňuje dikce nového trestného činu útoku proti lidskosti znak „spáchání předmětného jednání v rámci rozsáhlého nebo systematického útoku zaměřeného proti civilnímu obyvatelstvu“.

Útok proti lidskosti zahrnuje obvyklé zločiny proti lidskosti podle mezinárodního práva, a to především vraždy, mučení, vyhlazování lidí, zotročování, deportace nebo násilný přesun skupiny obyvatelstva, znásilnění, sexuální otroctví, vynucenou prostituci, vynucené těhotenství, vynucenou sterilizaci nebo jiné obdobné formy sexuálního násilí, persekuci skupiny obyvatelstva, apartheid nebo jinou podobnou segregaci nebo diskriminaci nebo jiný nelidský čin obdobné povahy, včetně nově kodifikovaného nedobrovolného zmizení osob (*enforced disappearance of person*), kterým se rozumí zatýkání, vazba nebo únosy osob prováděné státem nebo politickou organizací, nebo prováděné z pověření, s podporou či tichým souhlasem státu nebo politické organizace, a následné odmítnutí potvrdit, že došlo ke zbavení osobní svobody, či podat informace o osudu nebo místě pobytu těchto osob, s úmyslem dlouhodobě držet tyto osoby mimo dosah zákonem zaručené ochrany

Jednotně je též stanovena trestní sazba za trestný čin útoku proti lidskosti, jež byla stanovena s ohledem na vysokou závažnost tohoto trestného činu a musí být zároveň dostatečně široká, aby umožnila soudům zohlednit konkrétní okolnosti spáchaného případu i osobu pachatele. Vzhledem k povaze a závažnosti tohoto trestného činu lze uložit i výjimečný trest.

V souladu s Mezinárodní úmluvou o potlačení a trestání zločinu apartheidu ze dne 30. listopadu 1973 (č. 116/1976 Sb.) trestní zákoník také upravuje novou skutkovou podstatu apartheidu a diskriminace skupiny lidí (§ 402). Trestní sazba za tento trestný čin, která byla stanovena s ohledem na vysokou závažnost tohoto trestného činu proti lidskosti, a která je zároveň dostatečně široká, aby umožnila soudům zohlednit konkrétní okolnosti spáchaného případu i osobu pachatele (až 20 let odnětí svobody). Úprava tohoto zločinu je nutná vzhledem k tomu, že uvedená úmluva nespojuje možnost trestání tohoto zločinu proti lidskosti s požadavkem, aby k němu došlo v rámci rozsáhlého nebo systematického útoku zaměřeného proti civilnímu

uchovávaných v soukromí, poškození cizí věci, zneužití pravomoci úřední osoby, násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivcům hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob, podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod, urážka mezi vojáky, urážka mezi vojáky násilím nebo pohrůzkou násilí, urážka vojáka stejné hodnosti násilím nebo pohrůzkou násilí, porušování práv a chráněných zájmů vojáků stejné hodnosti, porušování práv a chráněných zájmů vojáků podřízených nebo s nižší hodností.

obyvatelstvu, ač tomu tak zpravidla i u tohoto zločinu bude. V případě, že se tak stane, bude trestán přísněji jako trestný čin útoku proti lidskosti (§ 401).

Skutkové podstaty trestných činů založení, podpora a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka, projevu sympatií k hnutí směřujícímu k potlačení práv a svobod člověka a popírání, zpochybnování, schvalování a ospravedlňování genocidia trestní zákoník v § 403 až § 405 přebírá z předchozí právní úpravy jen s dílčími upřesněními dikce těchto ustanovení. U trestného činu založení, podpory a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka je doplněna jen okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby o spáchání činu veřejně přístupnou počítačovou sítí (např. Internetem) tak, aby to odpovídalo vymezení této zvlášť přitěžující okolnosti u jiných trestných činů. U trestného činu popírání, zpochybnování, schvalování a ospravedlňování genocidia byla ochrana rozšířena i na popírání, schvalování nebo ospravedlňování jiného genocidia než jen nacistického nebo komunistického.

Článek 7

Stávající praxe a právní úprava práv příslušníků národnostních menšin v oblasti výkonu jejich sdružovacího práva je v souladu s ústavním pořádkem, odpovídá mezinárodním závazkům České republiky vyplývajícím z Mezinárodního paktu o občanských a politických právech (čl. 27), z Úmluvy o lidských právech a svobodách (čl. 14) a zejména z Úmluvy.

○ Občanská sdružení²⁶

V roce 2013 bylo Ministerstvem vnitra registrováno nově celkem 11 národnostních sdružení, z toho sedm romských (celkový počet 566), jedno polské (celkový počet 29), jedno ruské (celkový počet 12) a dvě vietnamská (celkem 28). Spolu s 10 běloruskými sdruženími, 12 bulharskými sdruženími, čtyřmi chorvatskými sdruženími, třemi maďarskými sdruženími, 54 německými sdruženími, pěti rusínskými sdruženími, čtyřmi řeckými sdruženími, 29 slovenskými sdruženími, třemi srbskými sdruženími a 21 ukrajinskými sdruženími bylo v roce 2013 v evidenci Ministerstva vnitra vedeno 771 národnostních sdružení.

Ministerstvo vnitra má registrována 804 občanská sdružení „s účasti příslušníků národnostních menšin“ (bez ohledu na ty, jež jsou zastoupeny v Radě). V roce 2012 bylo např. registrováno sedm sdružení komunit čínské, vietnamské, nigerijské, jihokorejské a syrské.

○ Politické strany a hnutí

Politické hnutí Coexistentia–Soužití; dlouhodobě se prosazuje na komunální úrovni v okresech Frýdek-Místek a Karviná, kde má se 40 mandáty v 17 obcích podíl na obecních zastupitelstvech (z toho v devíti případech v koalici s Nezávislými).²⁷

Strana rovných příležitostí, kterou založili Romové v lednu 2012 jako reakci na nepokoje na Šluknovsku v roce 2011, kandidovala ve volbách voce 2013 na kandidátce Strany zelených (celkem 5 kandidátů). Těsně před volbami do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR na podzim roku 2013 vznikla *Romská demokratická strana*, kterou ministerstvo vnitra zaregistrovalo v polovině srpna a jež postavila kandidáty ve Středočeském a Libereckém kraji (celkem pět kandidátů). Ve volbách neuspěla. Ve volbách na podzim roku 2013 kandidovalo celkem 20 Romů (za strany *LEV 21* - dva kandidáti, *Česká pirátská strana* - jeden, *SPOZ* - jeden, *ČSSD* - jeden, *Politické hnutí Změna* - jeden, *Romská demokratická strana* - pět, *Strana rovných*

²⁶ Od 1. ledna 2014 vstoupil v účinnost zákon č. 89/2012, Občanský zákoník. Podle něj se občanské sdružení mění na spolek.

²⁷ Albrechtice (2), Bukovec (3), Dolní Lomná (1), Dolní Lutyně (1 s nezávislými), Hrádek (4), Chotěbuz (2), Jablunkov (1), Košariska (1), Milíkov (5), Návsí (2), Nýdek (2), Písek (1), Ropice (2), Těrlicko (1 s nezávislými), Třanovice (2), Třinec (4 s nezávislými), Vendryně (6).

příležitostí - sedm v rámci kandidátky *Strany zelených*, navíc dva kandidáty měla *Strana zelených* na své kandidátní listině), z toho však ani jeden mandát Romové nezískali.

Článek 9

- Přístup příslušníků národnostních menšin do sdělovacích prostředků

Z předpisů z oblasti působnosti Ministerstva kultury se problematiky národnostních menšin dotýká především zákon č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání. Dle § 17 předmětného zákona se stanoví, že při udělování licencí k vysílání se kromě jiného hodnotí přínos žadatele k zajištění rozvoje kultury národnostních a etnických a jiných menšin v České republice. Dále je tímto zákonem stanoveno v § 32 odst. 1, že provozovatel vysílání je povinen nezařazovat do programů pořady, které mohou utvrzovat stereotypní předsudky týkající se etnických, náboženských nebo rasových menšin. Provozovatel rovněž nesmí zařazovat do vysílání takové pořady a obchodní sdělení, která obsahují diskriminaci na základě pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry, a náboženství, politického nebo jiného smýšlení, národního nebo sociálního původu, příslušnosti k národnostní nebo etnické menšině, majetku, rodu nebo jiného postavení. Dohled nad těmito povinnostmi vykonává Rada pro rozhlasové a televizní vysílání, která za nedodržení stanovených povinností uděluje sankce. V roce 2010 byl přijat zákon č. 132, který stanoví základní povinnosti pro poskytování audiovizuálních mediálních služeb na vyžádání. Poskytovatelé těchto služeb jsou dle § 6 odst. 2 tohoto zákona povinni zajistit, aby audiovizuální mediální služby na vyžádání nepodněcovaly k nenávisti z důvodu pohlaví, rasy, barvy pleti jazyka, víry, a náboženství, politického nebo jiného smýšlení, národního nebo sociálního původu, příslušnosti k národnostní nebo etnické menšině, majetku, rodu nebo jiného postavení. V roce 2011 byl navíc u obou norem doplněn zákaz podněcování k nenávisti z důvodu zdravotního postižení, věku a sexuální orientace.

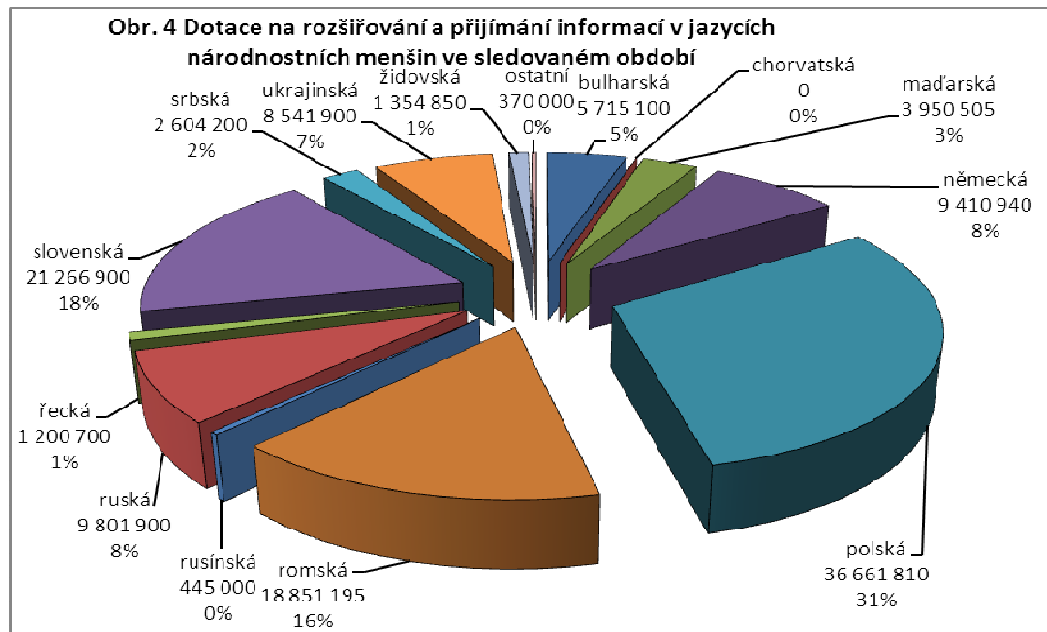
Specifické povinnosti jsou stanoveny provozovatelům vysílání veřejné služby, České televizi na základě zákona č. 483/1991 Sb. a Českému rozhlasu na základě zákona č. 484/1991 Sb. Tyto veřejnoprávní instituce nejen že nesmí porušovat výše zmíněná obecná ustanovení, naopak jsou povinny vytvářet a šířit programy a poskytovat vyváženou nabídku pořadů pro všechny skupiny obyvatel se zřetelem na svobodu jejich náboženské víry a přesvědčení, kulturu, etnický a národnostní původ, národní totožnost, sociální původ, věk nebo pohlaví tak, aby tyto programy a pořady odrážely rozmanitost názorů a politických, náboženských, filozofických a uměleckých směrů, a to s cílem posílit vzájemné porozumění a toleranci a podporovat soudržnost pluralitní společnosti. Dále jsou veřejnoprávní provozovatelé povinni rozvíjet kulturní identitu obyvatel České republiky včetně příslušníků národnostních nebo etnických menšin.

Právo rozšiřování a přijímání informací v mateřském jazyce uplatňují příslušníci národnostních menšin bez omezení podle zákona o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku. Organizace národnostních menšin vydávají množství neperiodických i periodických tiskovin ve svých menšinových jazycích. Především vlastní periodický tisk je jednou z priorit v aktivitách národnostních menšin. Tato činnost je také podporována Ministerstvem kultury formou poskytování dotací ze státního rozpočtu v rámci dotačního programu zaměřeného na rozšiřování a přijímání informací v jazycích národnostních menšin či v převážné míře v jazycích národnostních menšin. V důsledku finanční krize a úsporných opatření došlo v posledních letech k celkovému poklesu dotací v tomto programu, přičemž předtím byla rozdělována částka cca 30 000 000,- Kč ročně.

Tab. 13 Dotace v programu podpory rozšiřování a přijímání informací v jazycích menšin ve sledovaném období

rok	celková dotace
2009	30 134 000
2010	23 847 000
2011	28 571 000
2012	21 929 000
2013	15 694 000

Přehled dotací podle jednotlivých menšinových společenství udává následující graf:

Přístup národnostních menšin do sdělovacích prostředků se děje prostřednictvím veřejnoprávních médií.

- Veřejnoprávní Český rozhlas vysílá následující pořady

- Slovenština:

STRETNUTIE	zpravodajsko-publicisticko-kulturně společenský magazín
Četnost vysílání:	2 x týdně, PO a ST; 15 minut na všech regionálních okruzích; 1 x týdně NE; 55 minut na celoplošné stanici Radiožurnál

- Polština:

KWADRANS	zpravodajsko-publicisticko-kulturně společenský magazín v polštině
Četnost vysílání:	5 x týdně 25 minut PO až PÁ na regionálním okruhu Ostrava

- Němčina:

SOUSEDÉ	publicisticko-kulturně společenský magazín v němčině
Četnost vysílání:	1 x týdně PÁ 15 minut na všech regionech

- Romština:

O ROMA VAKEREN	publicisticko-kulturně-společenský magazín pro Romy, vysílá se částečně v romštině, jinak v češtině
Četnost vysílání:	2 x týdně ÚT a ČT 15 minut na všech regionech; 1 x týdně SO 55 minut na celoplošném Radiožurnálu

- o Z pořadů veřejnoprávní České televize (menšinové jazyky chráněné zvláštním režimem Charty)

- Romština

Cykly:

ROMAŇI LUMA	Romský svět; magazín o životě v Česku očima romských reportérů
Vysílání:	1x týdně v roce 2011 a 2012; stopáž 5 minut

PTÁČATA	šestnáctidílný dokument o dětech z okraje společností jejich vlastním pohledem
Vysílání:	1x týdně v roce 2012

ROMOVÉ V EVROPĚ	devítidílný cyklus evropských televizí odhalující kontrasty mezi životem Romů na různých místech starého kontinentu
Vysílání:	reprízy 2x týdně v roce 2011

KHAMORO	záznamy závěrečných koncertů Světového romského festivalu
Vysílání:	roční periodicita, v roce 2011 odvysílána premiéra a tři reprízy, v roce 2012 jedna premiéra, 1 repríza.

DĚTI OKAMŽIKU	cyklus medailonů romských osobností
Vysílání:	2x týdně, 5 dílů, 20 minut; rok 2013

MIRE BALA KALE HIN	romské pohádky
Vysílání:	4x 10 minut, rok 2012

Jednotlivé pořady:

ROM_ID	srovnání osudů tří mladých lidí žijících ve třech různých zemích Evropy; český dokument
Vysílání:	stopáž 60 min., vysílání 5x v roce 2011 a 2012

GIPSY SPIRIT	dokument
Vysílání:	52 minut, rok 2013

- Slovenština

SLOVENSKÉ POŘADY V PŮVODNÍM ZNĚNÍ, např. filmy (Sedím na konáři a je mi dobře), seriály (Nesmrtelní, Straty a nálezy, Alžbetin dvor, Sváko Ragan) nebo zábavná talk show (Ktosi je za dveřmi).

Dále pořady České televize, do kterých jsou zvány OSOBNOSTI ZE SLOVENSKA (Před půlnocí, Hyde Park, Studio 6, Studio).

- Němčina

Některé zahraniční dokumenty, hudební díla a filmy jsou opatřovány OTEVŘENÝMI TITULKY a vysílány v původním znění (v němčině např. film Adamova jablka - 2013, opery La Traviata, Bludný Holanďan - 2013, dokumenty V Berlíně nebo Den, kdy byl zavražděn Theo van Gogh – 2011 nebo Bílá vrána - 2013).

Němčinu si diváci mohou zvolit od roku 2013 i v rámci DUÁLNÍHO JAZYKOVÉHO VYSÍLÁNÍ – např. v dokumentech Disco a atomová válka, Káva, mléko a cukr, Modrý zázrak v souostroví Raja Ampat, Bikini - ráj v zakázané oblasti, Edward a George - dva bratři, jeden trůn nebo Medvíďata sama v lese; dále v dokumentárním cyklu Americké národní parky, v seriálu pro děti Dům plný zvířátek, ve filmech Polda a vesničanka nebo Plamen a citron.

- Polština

Do jara 2012 byl jednou týdně vysílán v česko-polské mutaci magazín HRANICE DOKOŘÁN - ROZMÓWKI POLSKO-CZESKIE - týkající se česko-polského příhraničí, stopáž 25 minut.

V polštině se vysílaly do září 2013 i zprávy vždy v pátek jako pětiminutová součást Událostí v regionech. Z důvodu redesignu a sjednocení pořadu napříč studií bylo toto polské zpravodajství (v polském jazyce) převedeno pod pořad ZAJÍMAVOSTI Z REGIONU, vysílaný v neděli v 6:00 a s dostupností i na i-vysílání ČT.²⁸

Každý týden se vysílá jeden díl o stopáži 5 až 7 minut.

K otázkám národnostních, národních a etnických menšin, a to částečně i v jazyce těchto minorit (tj. buď s titulky, nebo s výběrovým komentářem v češtině) vysílá nebo vysílala Česká televize další cykly, které se váží v jednotlivých dílech nebo reportážích k problematice různých menšin, a to buď v dílech věnovaných jedné minoritě, nebo jejich kombinaci:

BABYLON	dlouhodobý cyklus ČT – rok 2011, 2012 a 2013
Vysílání:	týdenní či vícedenní periodicita, stopáž 15 resp. 25 minut
DOMOV VE STŘEDU EVROPY	
Vysílání:	13dílný cyklus, rok 2012, 1x týdně, 8 minut
SETKÁVÁNÍ	
Vysílání:	14denní periodicita v roce 2011, 1x týdně v roce 2012, stopáž 10 minut
CITY FOLK	
Vysílání:	více dní v týdnu v roce 2011 a 2012, stopáž 25 minut
CIZINCI U NÁS	
Vysílání:	šestidílný dokument, 3x v týdnu v roce 2011, stopáž 30 minut
CIZINEC JE NAŠINEC	
Vysílání:	14denní periodicita, rok 2013, stopáž 25 minut
HRANICE BEZ HRANIC	
Vysílání:	1x týdně, rok 2012 a 2013, stopáž 25 minut
NÁRODNOST V PUBERTĚ	
Vysílání:	třídílný, vysíláno 16x stopáž 25 minut; v roce 2012

²⁸ <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10000000043-wiadosci-w-jezyku-polskim/>

KOSMOPOLIS	
Vysílání:	1x týdně, rok 2011 a 2012, stopáž 25 minut

Článek 10

- Užívání menšinových jazyků v úředním styku, v trestním řízení

Příslušníci národnostních menšin, které tradičně a dlouhodobě žijí na území ČR, mají právo na užívání jazyka národnostní menšiny v úředním styku a před soudy. Pro občanské soudní řízení i pro soudní řízení správní je zde podstatné ustanovení § 18 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, podle něhož mají účastníci právo jednat před soudem ve své mateřštině. Soud je povinen zajistit jim stejné možnosti k uplatnění jejich práv. Účastníku, jehož mateřštinou je jiný než český jazyk, soud ustanoví tlumočníka, jakmile taková potřeba vyjde v řízení najevo. Toto právo se zcela uplatní též v řízení ve správním soudnictví, a to v souladu s § 64 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, podle kterého se pro řízení ve správním soudnictví použijí ustanovení první a třetí části občanského soudního řádu. Občanský soudní řád zde hovoří o mateřštině bez ohledu na to, zda se jedná o cizího státního příslušníka nebo občana ČR, který je příslušníkem národnostní menšiny. Práva tak jsou prostřednictvím této zákonné úpravy zcela pokryta. Co se týká trestního řízení, tak lze rovněž konstatovat, že ustanovení § 2 odst. 14 trestního řádu a § 28 trestního řádu plně pokrývají uváděnou problematiku. Nejsou žádné poznatky z praxe, které by požadovaly nějakou změnu nebo rozšíření uvedených ustanovení obsahujících práva osob neovládajících český jazyk v trestním řízení.

Správní řízení upravuje dostatečně zákon č. 500/2004 Sb., správní řád.

- Užívání menšinových jazyků ve věcech voleb

Právní úprava práv příslušníků národnostních menšin v oblasti výkonu jejich volebního práva je v souladu s ústavním pořádkem, odpovídá mezinárodním závazkům České republiky vyplývajícím z Mezinárodního paktu o občanských a politických právech (čl. 27), z Úmluvy o lidských právech a svobodách (čl. 14) a zejména z Úmluvy.

Podle § 10 menšinového zákona mají za podmínek stanovených zvláštními právními předpisy (tj. volebními zákony) příslušníci národnostních menšin, které tradičně a dlouhodobě žijí na území České republiky, právo na zveřejnění oznámení o době a místě konání voleb a na další informace pro voliče v jazyce národnostních menšin.

V návaznosti na zmíněné ustanovení menšinového zákona obsahují všechny volební zákony podmínky, za nichž musí starosta obce zveřejnit i v jazyce příslušné národnostní menšiny oznámení o době a místě konání voleb v obci a upozornění voličům na povinnost prokázat totožnost a státní občanství a další potřebné údaje k nerušenému průběhu voleb [§ 15 odst. 4 zákona č. 247/1995 Sb., o volbách do Parlamentu České republiky a o změně a doplnění některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, § 27 odst. 3 zákona č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů, § 29 odst. 3 zákona č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, § 32 odst. 4 zákona č. 62/2003 Sb., o volbách do Evropského parlamentu a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a § 34 odst. 3 zákona č. 275/2012 Sb., o volbě prezidenta republiky a o změně některých zákonů (zákon o volbě prezidenta republiky)].

Vzhledem k tomu, že podle ustanovení § 10 menšinového zákona mají příslušníci národnostních menšin, které tradičně a dlouhodobě žijí na území České republiky, za podmínek stanovených zvláštními právními předpisy (tj. volebními zákony), nejen právo na zveřejnění oznámení o době a místě konání voleb, ale také právo na další informace pro voliče v jazyce národnostních menšin, zasílá Ministerstvo vnitra, a to nad rámec povinností stanovených mu

volebními zákony, před každými volbami *Informaci o způsobu hlasování* v jazyce příslušných národnostních menšin všem obcím, kde občané hlásící se k jiné národnosti než české dosahují alespoň 10% obyvatel obce (v těchto obcích se zřizuje výbor pro národnostní menšiny). *Informace o způsobu hlasování* v jazycích národnostních menšin je v dotčených obcích zveřejňována na místě k tomu obvyklém, tj. především vyvěšením na úřední desce obecního úřadu, a dále v každé volební místnosti na území obce.

Obdobný princip informování příslušníků národnostních menšin jako při volbách se uplatňuje i při konání místního a krajského referenda. Podle ustanovení § 31 odst. 3 zákona č. 22/2004 Sb., o místním referendu a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a podle ustanovení § 32 odst. 3 zákona č. 118/2010 Sb., o krajském referendu a o změně některých zákonů, se v obci, ve které se zřizuje výbor pro národnostní menšiny, oznámení o době a místě konání místního, resp. krajského referenda a o povinnosti prokázat při hlasování totožnost a státní občanství, zveřejní i v jazyce příslušné národnostní menšiny, jestliže se podle posledního sčítání lidu hlásilo k této národnosti alespoň 10 % obyvatel obce.

V roce 2013 se konaly předčasné volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky a nové volby do zastupitelstev obcí. Zároveň probíhala příprava organizačně technického zajištění doplňovacích voleb do Senátu Parlamentu České republiky ve volebním obvodu č. 80 se sídlem ve Zlíně. Při všech těchto volbách byla aplikována shora citovaná ustanovení volebních zákonů a příslušníci národnostních menšin, které tradičně a dlouhodobě žijí na území České republiky, byli v dotčených obcích uvedeným způsobem informováni o době a místě konání voleb v obci. Ve volbách v roce 2013 navíc v souladu s usnesením vlády č. 530 z 3. července 2013 byly tištěny *Informace o způsobu hlasování* i v jazyce běloruské menšiny (pro 5 obcí) a vietnamské menšiny (pro 35 obcí).

Článek 11

o Jména a příjmení v menšinových jazycích

Podle § 7 menšinového zákona mají příslušníci národnostních menšin právo na užívání svého jména a příjmení v jazyce národnostní menšiny za podmínek stanovených zvláštním právním předpisem (tím je zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, dále jen „zákon o matrikách“). Novela, provedená zákonem č. 312/2013 Sb., a to v souvislosti s přijetím nového občanského zákoníku, přinesla mimo jiných následující změny: pokud jde o § 26 odst. 3 zákona, toto ustanovení (právě s ohledem na čl. 11 Rámcové úmluvy o ochraně národnostních menšin) bylo formulačně zpřesněno tak, že se možnost uvést v matričním dokladu podobu podle jazyka národní menšiny nyní výslovně vztahuje vedle jména i na příjmení. Jde pouze o zpřesnění textu, nikoliv o to, že by stávající praxe byla odlišná.

Podle ustanovení § 69 zákona o matrikách se příjmení žen tvoří v souladu s pravidly české mluvnice. Při zápisu uzavření manželství lze na základě žádosti ženy, jíž se uzavření manželství týká, uvést v matriční knize příjmení, které bude po uzavření manželství užívat, v mužském tvaru, jde-li o státní občanku ČR, která je jiné než české národnosti. V souvislosti se zrušením části zákona č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, upravující matriční agendu, (shora uvedenou novelou), se toto ustanovení vztahuje vedle uzavření manželství také na vstup do registrovaného partnerství. Recipovalo se zde dosavadní ustanovení § 28 odst. 2 zákona o registrovaném partnerství.

Rovněž při zápisu narození dítěte lze na základě žádosti rodičů uvést příjmení dítěte ženského pohlaví v mužském tvaru, je-li dítě státním občanem ČR, který je jiné než české národnosti.

Dále podle článku II. bodu 2. až 7. zákona č. 165/2004 Sb., kterým se mění zákon o matrikách, na základě žádosti nositelky příjmení, jejíž příjmení je zapsáno v matriční knize v souladu s pravidly české mluvnice, lze uvést její příjmení v mužském tvaru, jde-li o státní občanku České republiky, která je jiné než české národnosti.

Na základě žádosti rodičů, lze uvést příjmení dítěte ženského pohlaví, v mužském tvaru, je-li jeho příjmení zapsáno v matriční knize v souladu s pravidly české mluvnice, je-li dítě státním občanem České republiky, který je jiné než české národnosti. Jde-li o dítě starší 15 let, připojí se k žádosti jeho souhlas, bez něhož nemůže ke změně tvaru příjmení dojít.

Žádost o užívání příjmení v mužském tvaru lze podat u kteréhokoliv matričního úřadu nebo u zastupitelského úřadu České republiky. Podání žádosti není časově omezeno.

Dnem 1. července 2008 nabyl účinnosti zákon č. 239/2008 Sb., kterým se mění některé zákony související s registrovaným partnerstvím. Částí sedmou byl změněn zákon o matrikách. Bylo doplněno ustanovení § 26 o nový odstavec 3 tak, že na žádost státního občana ČR, který je příslušníkem národnostní menšiny, jehož jméno, popřípadě jména, jsou v matriční knize zapsána v českém nebo v jiném než českém jazyce, uvede se jeho jméno, popřípadě jména, v matričním dokladu v jazyce národnostní menšiny znaky přepsanými do podoby, ve které se zobrazují v informačních systémech veřejné správy. Do matriční knihy se vyznačí, že byl vydán matriční doklad s uvedením jména, popřípadě jmen, v jazyce národnostní menšiny. Další matriční doklady se vydávají s uvedením jména, popřípadě jmen, v této podobě. (Zákon o matrikách zde odkazuje na čl. 11 odst. 1 Úmluvy a § 7 menšinového zákona)“.

- o Dvojjazyčné nápisy a názvy obcí – dotační program implementace Evropské charty regionálních či menšinových jazyků

Pod ochranu části III Charty byly prohlášením České republiky při ratifikaci zahrnuty následující menšinové jazyky:

- polština (na území okresů Frýdek-Místek a Karviná, Moravskoslezský kraj),
- němčina, romština, slovenština (v rámci celé ČR, tam kde je to vzhledem k počtu mluvčích vhodné).

Ostatní menšinové jazyky v České republice, tj. bulharština, chorvatština, maďarština, rusínština, ruština, řečtina, srbština a ukrajinština, jsou chráněny ve smyslu Rámcové úmluvy o ochraně národnostních menšin, pro zařazení pod ochranu Charty však nespĺňují některá kritéria. Rada se dosud nezabývala otázkami spojenými s běloruštinou a vietnamštinou, jazyky, jež používají mluvčí nových komunit zahrnutých do Rady. V prosinci 2013 se Rada zabývala zahrnutím chorvatštiny mezi jazyky podporované specifickými dotacemi Úřadu vlády.

Finanční náklady na zavádění dvojjazyčných česko-polských napsů, které obcím vznikají, jsou hrazeny ze státního rozpočtu, ve kterém je od roku 2007 v rozpočtové kapitole Úřadu vlády ČR zapracována položka určená na dotace vybraným obcím na výdaje spojené s prováděním Charty původně ve výši 5 mil. Kč. Tato částka byla původně transferována do rozpočtu Moravskoslezského kraje, který až do roku 2009 prováděl administraci finančních úhrad obcím. Tato dotace doznala však v roce 2010 významné změny, neboť byla pro efektivnější využití finančních prostředků transformována v Dotační program na podporu implementace Evropské charty regionálních či menšinových jazyků, který administruje Sekce lidských práv Úřadu vlády.

Žadatelé o dotaci mají možnost předkládat své projekty v rámci těchto tematických okruhů:

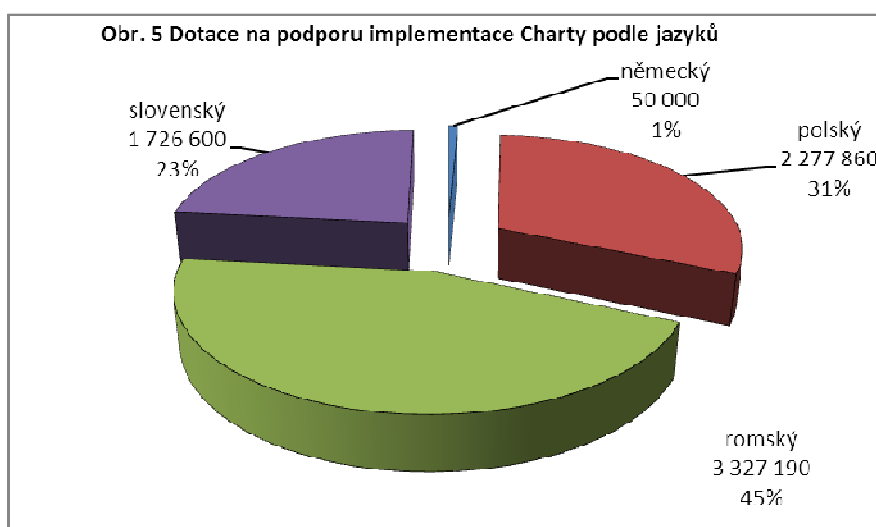
- A. Vzdělávací aktivity na všech vzdělávacích stupních nad rámec standardního vyučování, které se zaměřují na výuku menšinového jazyka nebo v něm probíhají.

B. Kvantitativní a kvalitativní analýzy zaměřené na výzkum užívání menšinových jazyků, indikaci oblastí podpory a návrhy forem této podpory.

C. Podpora užívání tradičních a správných forem místních názvů v menšinových jazycích.

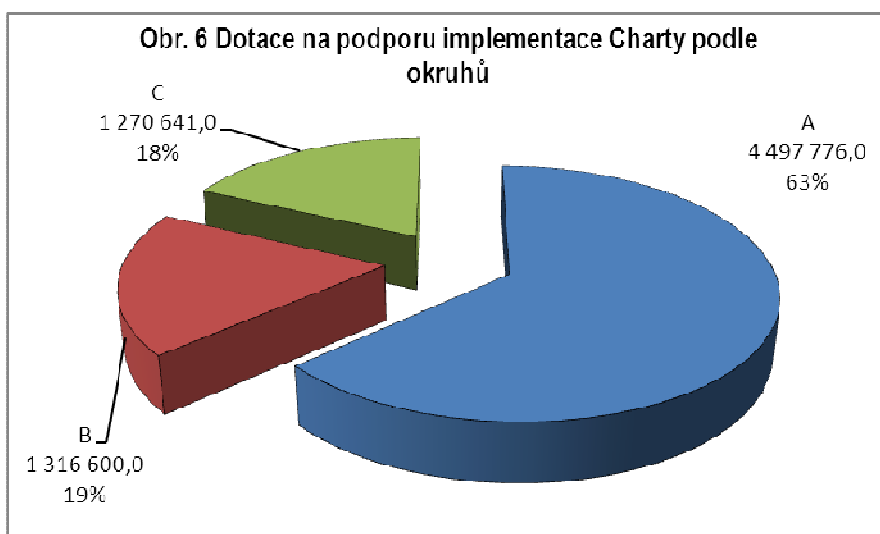
Tab. 14 Srovnání výdajů vynaložených od počátku existence programu implementace Charty (od roku 2010 dotační program)

rok	z rozpočtu přiděleno	čerpáno	počet oceněných projektů
2013	1 850 000,- Kč	1 376 000,- Kč	10
2012	1 850 000,- Kč	1 720 000,- Kč	17
2011	1 850 000,- Kč	1 849 914,- Kč	12
2010	2 500 000,- Kč	2 241 517,- Kč	17
2009	2 000 000,- Kč	263 754,- Kč	1 (kraj Moravskoslezský)
2008	5 000 000,- Kč	751 125,- Kč	1 (kraj Moravskoslezský)
2007	5 000 000,- Kč	680 227,- Kč	1 (kraj Moravskoslezský)
celkem	20 050 000,- Kč	8 882 537,- Kč	

V tematickém okruhu A se uplatňovaly projekty zaměřené na školní děti a mládež, vydávání neperiodických publikací, elektronických nosičů s nahrávkami mluveného slova, rozhlasové vysílání, přednáškové aktivity pro seniory, literární soutěže, tvorbu didaktických pomůcek pro pedagogy, podobnou tvorbu pro děti (komiksy), jazykové kurzy

a různé mediální aktivity na internetu. Je to nerozmanitější okruh, který každoročně představuje přes cca polovinu vynaložených dotací.

Projekty tematického okruhu B, na které připadá téměř pětina vynaložených dotací, představují ty nejcennější výsledky dotačního programu.

Tematický okruh C postupně naplňuje svůj význam, již více než dvě třetiny obcí s populací příslušníků polské menšiny vyšší než 10 %, jsou vybaveny z dotačního programu nejružnějšími

označeními obcí, ulic, veřejných prostranství a institucí. V dotačním programu na podporu implementace Charty tento okruh zajisté zůstane, pouze jeho význam bude postupně klesat.

Lze říci, že za dobu existence prokázalo rozšíření dotací z podpory pouze dvojjazyčných nápisů svůj smysl a dotační program přes svou skromnost je významným důkazem podpory státní správy na centrální úrovni vůči konkrétním aktivitám lokální podpory menšinových jazyků.

Tab. 15 Dotace z programu implementace Charty na instalaci dvojjazyčných názvů (po obcích)

obec	2007 (Kč)	2008 (Kč)	2009 (Kč)	2010 (Kč)	2011 (Kč)	2012 (Kč)	2013 (Kč)	celkem (Kč)
Albrechtice	80 845,8	0,0	8 284,5	0,0	0,0	0,0	0,0	89 130,30
Bocanovice	14 113,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	14 113,00
Bukovec	59 331,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	59 331,00
Bystřice	0,0	25 756,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	25 756,40
Český Těšín	212 227,5	543 188,0	4 268,5	0,0	0,0	272 000	192 000	1 223 684
Dolní Lomná	35 000,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	35 000,00
Hnojník	0,0	17 612,0	0,0	0,0	15 914	21 000*	0,0	54 526,00
Horní Suchá	127 098,2	0,0	14 027,8	0,0	0,0	0,0	0,0	141 126,00
Hrádek	21 455,7	6 835,4	10 568,0	0,0	0,0	22 000	0,0	60 859,10
Chotěbuz	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	61 000	61 000
Jablunkov	0,0	0,0	24 276,0	0,0	0,0	138 000	0,0	24 276,00
Komorní Lhotka	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	76 000	0,0	76 000
Milíkov	0,0	38 746,3	0,0	0,0	0,0	0,0	8 000	46 746,30
Mosty u Jablunkova	0,0	0,0	16 200,7	0,0	0,0	0,0	0,0	16 200,70
Nýdek	16 779,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	16 779,00
Smilovice	4 545,8	0,0	0,0	9 727	0,0	0,0	0,0	14 272,80
Stonava	10 805,9	0,0	36 828,5	0,0	0,0	0,0	0,0	47 634,40
Střítež	0,0	13 447,0	22 543,4	0,0	0,0	0,0	0,0	35 990,40
Těrlicko	0,0	18 171,3	32 418,0	0,0	0,0	107 000	0,0	157 589,30
Třanovice	11 662,0	0,0	0,0	157 000	0,0	0,0	0,0	168 662,00
Třinec	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	191 000	0,0	191 000
Vendryně	57 528,1	0,0	24 717,5	0,0	0,0	0,0	0,0	82 245,60
celkem	651 392,0	663 756,4	194 132,6	166 727,0	15 914,0	806 000,0	261 000,0	2 641 922,00

*Z toho 10 000,- Kč na označení budovy ZŠ a MŠ s polským jazykem vyučovacím Jana Kubisze Hnojník.

Pokud jde o jednotlivé jazyky, které byly podpořeny programem, standardně se nejvyšší podpora každoročně orientuje na romštinu. Finančně nejnáročnější projekty vždy byly předkládány Univerzitou Karlovou, týkaly se lingvistického studijního programu uskutečňovaného Seminářem romistiky na Filozofické fakultě (výsledky projektů jsou zveřejněny na <http://www.romistika.eu/>). Další skupinou projektů na romský jazyk jsou nejrůznější aktivity pro děti a mládež orientované na jazyk, historii a kulturu.

Svou nezastupitelnou úlohu plní dotační program v případě polštiny, kde podporované činnosti jsou zaměřeny na všechny generace. Mezi oceněnými projekty se pravidelně vyskytují vzdělávací instituce (od základních a mateřských škol s polským jazykem vyučovacím, přes střední školy s polským jazykem vyučovacím, vysoké školy až po sdružení uskutečňující univerzitu třetího věku, turistiku apod.). Výjimečné místo zde hraje instalace dvojjazyčných nápisů, prováděná obecními zastupitelstvy.

Mezi slovenskými projekty dominují mediální projekty, publikace pohádek v knižní i elektronické podobě a aktivity zaměřené na děti a mládež. V tomto případě je otázkou, jaká je poptávka po takových projektech.

Na svém posledním jednání v prosinci roku 2013 se Rada vlády pro národnostní menšiny dohodla zabývat se možností přiřazení chorvatštiny ke čtyřem jazykům programem podporovaným. Předpokládá se možnost podpořit projekty orální historie posledních mluvčích, tvorba elektronických slovníků, možností e-learningových kursů apod.

Článek 12 a 14

○ Vzdělávání v jazycích národnostních menšin

Vzdělávání příslušníků národnostních menšin je trvale ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy podporováno ve všech oblastech. V ČR se jedná především o vzdělávání příslušníků polské menšiny. Situace se z legislativního hlediska (které je dáno především zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů) oproti předchozí Zprávě nemění.

V ČR je zajištěno právo na vzdělávání v jazycích národnostních menšin v obcích, v nichž byl v souladu se zvláštním právním předpisem (§ 2 odst. 2 menšinového zákona) zřízen výbor pro národnostní menšiny, a jsou splněny následující podmínky stanovené školským zákonem.

Pro děti a žáky, příslušníky národnostních menšin, je možné zřizovat třídy i školy s vyučovacím jazykem národnostní menšiny.

Třídy mateřských, základních i středních škol s vyučovacím jazykem národnostní menšiny je možné zřizovat i při výrazně nižším počtu dětí a žáků než ve školách s vyučovacím jazykem českým. Není-li dosaženo ani tohoto minimálního počtu žáků, může ředitel školy se souhlasem zřizovatele stanovit ve školním vzdělávacím programu předměty nebo jejich části, v nichž se vzdělávání uskutečňuje dvojjazyčně, a to jak v českém jazyce, tak v jazyce menšiny.

Kromě pravidel pro zřizování škol s vyučovacím jazykem národnostní menšiny je školským zákonem zavedena možnost, aby pro podporu zájmů příslušníků národnostních menšin mohl ředitel školy se souhlasem zřizovatele stanovit v rámci školního vzdělávacího programu předměty nebo jejich části, v nichž bude možno výuku organizovat dvojjazyčně, a to také v jazyce národnostní menšiny. Dále je stanoveno, že vysvědčení, výuční listy a diplomy o absolutoriu se ve školách, kde se vyučuje v jazyce národnostní menšiny, vydávají dvojjazyčně, tj. v jazyce českém i v jazyce národnostní menšiny.

V souladu se zavedením nového modelu maturitní zkoušky od školního roku 2010/2011 je školským zákonem garantováno, že žáci škol a tříd s vyučovacím jazykem národnostní menšiny mají právo skládat společnou i profilovou část maturitní zkoušky v českém jazyce nebo v jazyce národnostní menšiny (v polštině), a to s výjimkou zkoušky z českého jazyka a literatury.

Vyučovacím jazykem v základních a středních školách zařazených v rejstříku škol a školských zařízení je jazyk český. Ministerstvo může povolit vyučování některých předmětů v cizím jazyce. Jde např. o případy tzv. dvojjazyčných gymnázií, která byla zřízena na základě mezivládních dohod a ujednání, a kde jsou vybrané předměty po převážnou část vzdělávání vyučovány v cizím jazyce.

Většina mezinárodních smluv se zeměmi, z nichž pochází národnostní menšina v ČR, obsahuje ujednání o stipendiích na letní jazykové kursy. Další stipendia bývají využívána filology/překladaři (studenty i učiteli), příp. studenty oborů, jejichž součástí jsou jazykové kursy (teritoriální studia, mezinárodní vztahy apod.). Bilaterální smlouvy tak přímo i nepřímo podporují jazykové vzdělávání.

○ Dotační program Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy na podporu vzdělávání v jazycích národnostních menšin a multikulturní výchovy

Program je každoročně vyhlašován na základě nařízení vlády. Program je členěn do dvou modulů:

Modul 1 - podpora vzdělávání v jazycích národnostních menšin

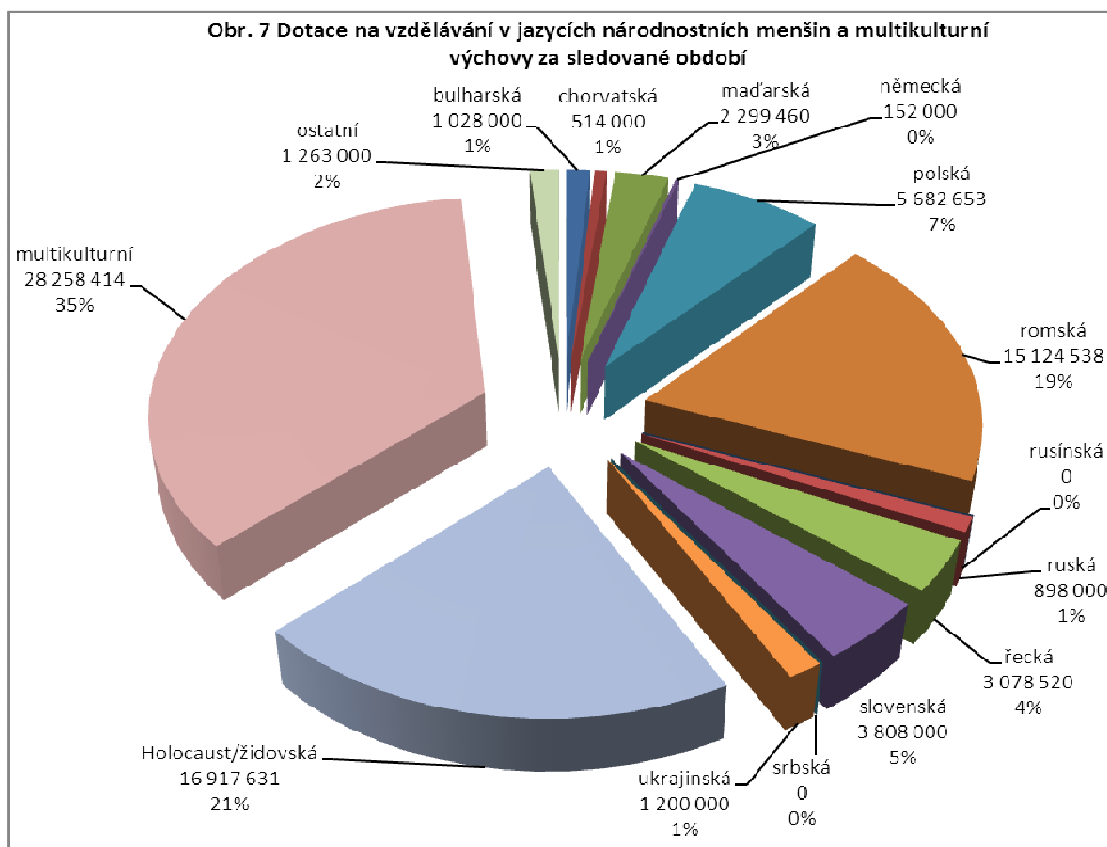
Modul 2 – podpora multikulturní výchovy.

Každoročně se uvolňuje částka cca 15 mil. Kč, přičemž vlivem finanční krize byla tato částka postupně snižována.

Tab. 16 Dotace z programu vzdělávání v jazycích národnostních menšin ve sledovaném období

rok	celková dotace
2009	18 556 573
2010	17 601 243
2011	15 598 000
2012	15 659 400
2013	15 024 000

Přehled dotací podle jednotlivých menšinových společenství udává následující graf:

○ Polské národnostní školství

Oblast polského národnostního školství patří k prioritám Moravskoslezského kraje, již tradičně zmiňovaným v dlouhodobých záměrech vzdělávání kraje.

V roce 2012 pokračovalo vzdělávání v mateřských školách s polským jazykem vyučovacím, v nichž byly zřízeny třídy s polským jazykem vyučovacím. Do 33 mateřských škol s polským jazykem vyučovacím dochází 829 dětí. Ve srovnání s rokem 2011 jde o nárůst 95 dětí, s rokem 2009 o nárůst 112 dětí.

V základních školách s polským jazykem vyučovacím se v roce 2012 vzdělávalo 1 660 žáků, a to ve 112 třídách 25 škol (některé jsou plně organizované, jiné mají pouze první stupeň). Oproti roku 2011 počet žáků a počet tříd zůstal na stejné úrovni, proti roku 2009 jde o nárůst 40 žáků.

Všechny školy s polským jazykem vyučovacím v Moravskoslezském kraji se nacházejí na území okresů Frýdek-Místek a Karviná, kde je největší koncentrace obyvatelstva polské národnosti. Všechny školy jsou zařazeny do rejstříku škol ministerstva. Jejich úkolem je

vzdělávání občanů ČR polské národnosti v souladu s příslušným Rámcovým vzdělávacím programem, avšak v jejich mateřském jazyce.

Na Gymnáziu s polským jazykem vyučovacím v Českém Těšíně se vzdělávalo 328 žáků ve 12 třídách (oproti roku 2011 se vzdělává o 7 žáků méně, v každém ročníku jsou 3 třídy). Na střední odborné škole, Obchodní akademii v Českém Těšíně, studovalo celkem 54 žáků (počet žáků se snížil o 23). Tyto střední školy jsou také na území Moravskoslezského kraje.

Pedagogické centrum pro polské národnostní školství Český Těšín je organizace přímo řízená a financovaná resortem. Jeho hlavní činnost vychází ze Zřizovací listiny Pedagogického centra pro polské národnostní školství Český Těšín, z úkolů a dlouhodobých programů ministerstva. Činnost centra v roce 2012 probíhala v souladu se statutem příspěvkové organizace a v souladu se stanovenými úkoly zřizovatele.

V lednu 2011 byla schválena změna zřizovací listiny *Pedagogického centra pro polské národnostní školství* pod názvem Opatření Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy podle § 169b odst. 1 školského zákona, kterým se vydává Dodatek č. 2 ke Zřizovací listině *Pedagogického centra pro polské národnostní školství Český Těšín*. Tato změna kromě technických opatření jednak aktualizovala pedagogickou terminologii použitou ve zřizovací listině a jednak umožnila zakotvit přímo do zřizovací listiny některé z aktivit, které přispívají k naplňování Charty, centrum je dříve vykonávalo bez výslovného odkazu na zřizovací listinu. Konkrétně se jednalo o umožnění vzdělávat i pedagogické pracovníky ze škol, které nepatří k polskému národnostnímu školství a škol s integrovanými polskými třídami, v rámci celoživotního učení. Dále byla do Zřizovací listiny výslovně zakotvena možnost přeshraničního vzdělávání formou výměn.

Mezi dlouhodobé činnosti centra náleží:

Podpora menšinového školství - zajišťování potřeb škol a školských zařízení s polským jazykem vyučovacím včetně podpory žáků se speciálně vzdělávacími potřebami, tvorbu a překlady metodických materiálů a učebních pomůcek, vydávání a distribuci metodických pomůcek – časopisů *Jutrzenka* pro první stupeň a *Ogniwo* pro druhý stupeň základních škol. Zde je třeba zdůraznit, že díky podpoře resortu časopis *Jutrzenka* jako metodická pomůcka pro mladší žáky oslavil výročí 100. ročníku a *Ogniwo* svého 66. ročníku. Dále centrum spolupracovalo na zajišťování a tisku polských verzí vysvědčení, žákovských knížek a další dokumentace a zajišťovalo poradenské služby spolu se službami pedagogické a multimediální knihovny.

Další vzdělávání pedagogických pracovníků - probíhalo ve spolupráci s pedagogickými asociacemi a společnostmi za aktivní spolupráce s institucemi z ČR i Polska. Jeho součástí byla i odborná činnost metodiků pro vzdělávání, která napomáhala např. při orientaci pedagogických pracovníků v nejnovějších pedagogických trendech a inovacích a konzultace s metodiky spolupracujících institucí. Podnětná byla i příprava ukázkových hodin a mezinárodní metodická setkání.

○ Německý jazyk

Německý jazyk může být nabízen žákům základních škol jako povinný první cizí jazyk nejpozději od třetího ročníku, byť prioritním prvním cizím vyučovaným jazykem je jazyk anglický. Další možností výuky německého jazyka je vyučování jako druhého povinného jazyka nejpozději od osmého ročníku základních škol. U druhého cizího jazyka jde většinou o výběr mezi angličtinou, němčinou a francouzštinou, popř. ruštinou, španělštinou a italštinou.

V roce 2012 působilo na území ČR pět středních škol s německým vyučovacím jazykem. Resort podporuje jazykové aktivity gymnázií, která poskytují výuku německého jazyka vedoucí

k udělení Německého jazykového diplomu. Tento diplom opravňuje ke studiu na německých vysokých školách bez další jazykové zkoušky. V posledních letech ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy také povolilo výuku některých předmětů v německém jazyce v několika základních školách.

Česko-německé aktivity jsou rozsáhlé také v rámci mimoškolních aktivit mládeže, zde jde např. o činnost *Koordinčního centra česko-německých výměn mládeže TANDEM*, podporovaného mimo jiné ze zdrojů ministerstva. V rámci jeho činnosti dochází k výměně české a německé mládeže, jsou poskytovány poradenské služby a podporovány instituce a organizace, jež realizují česko-německé výměny mladých lidí, podněcují výměnné projekty a napomáhají zainteresovaným institucím (školám, sdružením, mládežnickým iniciativám či jiným organizacím) při prohlubování a zprostředkovávání kontaktů. Na svých webových stránkách *Tandem* připravuje databázi příkladných česko-německých projektů a setkání k tématům, jako jsou např. životní prostředí, historie, umění a kultura, zdraví, turistika.

○ Romský jazyk

Romský jazyk jako vyučovaný jazyk vykázaly v letech k 30. září 2013 tyto střední školy:

- Střední škola prof. Zdeňka Matějčka, Ostrava-Poruba (v oborech Sociální péče – sociální činnost pro etnické skupiny a v loňském roce i Pedagogika pro asistenty ve školství)²⁹
- Střední odborná škola managementu a práva, s.r.o. (v oborech Sociální péče – sociální činnost pro etnické skupiny a Sociální činnost),³⁰ tato škola má ve školském rejstříku uvedeno vzdělávání v dalších šesti místech České republiky (Praha, Jihlava, Brno, Karviná, Rumburk a Hradec Králové)
- Střední odborná škola zdravotnická a Střední odborné učiliště, Český Krumlov (v oboru Sociální činnost)³¹

Romský jazyk jako vyučovaný předmět vykázala ještě v roce 2012 další střední škola, ale v roce 2013 již jej nevykazuje: Evangelická akademie - Vyšší odborná škola sociální práce a střední odborná škola (v oboru *Sociální činnost v prostředí etnických minorit*).³²

Těžištěm vysokoškolské výuky romského jazyka je Seminář romistiky Ústavu jižní a centrální Asie na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Jde o unikátní projekt v celosvětovém měřítku, který existuje od roku 1990.³³

Článek 15

Účast příslušníků národnostních menšin v rozhodovacím procesu

○ Rada vlády pro národnostní menšiny

Existence tohoto poradního orgánu vlády je od roku 2001 zakotvena menšinovým zákonem. Plní roli stálého poradního a iniciativního orgánu vlády pro otázky týkající se národnostních menšin a jejich příslušníků a ochrany menšinových jazyků. V jejím čele je podle statutu Rady ministr, zpravidla místopředseda vlády.

²⁹ <http://www.skolspec.cz>

³⁰ www.sosmap.cz

³¹ <http://www.zdravkack.cz>

³² www.eapraha.cz

³³ <http://romistika.ff.cuni.cz/>

Ve sledovaném období měla Rada v čele ministra pro lidská práva a menšiny (rok 2009 a 2010), v roce 2010 předsedu vlády. Po volbách do Poslanecké sněmovny v roce 2010 byl vládou v září 2011 jmenován předsedou Rady 1. místopředseda vlády a ministr zahraničních věcí. Tato pozice byla svěřena ministru zahraničních věcí i po předčasných volbách do Poslanecké sněmovny na podzim roku 2013.³⁴

Za významné změny v činnosti Rady lze bezesporu považovat dvojí rozšíření o nové členy. Nejprve to bylo v roce 2011, v návaznosti na ratifikaci Evropské charty regionálních či menšinových jazyků, kdy byl mezi členy Rady přizván zástupce regionu s početnou polskou menšinou a zástupce odborné lingvistické veřejnosti. Podruhé byla Rada rozšířena v červenci 2013 o zástupce běloruské a vietnamské menšiny. K tomuto kroku vedla od roku 2007 trvající diskuse v rámci jednání Rady. Na objasnění všech souvislostí tohoto kroku se významně podílel i tým odborníků z Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, s nímž sekretariát Rady dlouhodobě spolupracuje.³⁵ V rámci této diskuse samotní zástupci národnostních menšin v Radě rozšíření podpořili a uvedené změny schválila vláda svým usnesením.

Rada každoročně vládě též předkládá Zprávu situaci národnostních menšin v České republice, v roce 2009 vláda svým usnesením schválila úkol pro ministra vnitra navrhnout při novelizaci zákonů o územních samosprávných celcích úpravu ustanovení týkajících se výborů pro národnostní menšiny a dvojjazyčných názvů.³⁶ V roce 2009 rovněž vláda schválila účelovou dotaci dvěma obcím, v nichž historicky do poválečného období žili moravští Chorvati, to na vybudování a úpravu pietních míst, připomínajících jejich násilné vysídlení v roce 1948.³⁷

V roce 2009 byl z podnětu Rady novelizován zákon, kterým se změnil zákon č. 84/1990 Sb., o právu shromažďovacím ve znění pozdějších předpisů. Vláda návrh zákona předložila dne 4. května 2009 do Poslanecké sněmovny PČR a ta jej dne 12. června schválila, Senát PČR jej dne 22. července schválil a prezident dne 18. srpna podepsal. Dne 4. září byl zákon vyhlášen jako č. 294/2009 ve Sbírce zákonů.

Rada projednávala každý monitorovací dokument pro Radu Evropy, týkající se Rámcové úmluvy a Evropské charty regionálních či menšinových jazyků, a předkládala vládě ČR.

V rámci Informačního centra Úřadu vlády byl na podzim roku 2009 zahájen pro žáky základních a středních škol cyklus přednášek o lidských právech, pracovníci sekretariátu Rady v něm dostali příležitost prezentovat zde téma národnostních menšin.

Sekretariát Rady v říjnu 2009 vydal účelovou publikaci *Výbory pro národnostní menšiny v kontextu aktuálních potřeb. Informační a metodický průvodce*. Dokument byl rozeslán starostům obcí s významnějším zastoupením příslušníků národnostních menšin a posloužil jako inspirace tam, kde výbory zřízeny nebyly, nebo byly ustaveny pouze formálně.

- Výbory pro národnostní menšiny na lokální a regionální úrovni

O nich se zmiňuje oddíl II. 3. této zprávy (viz výše) a podrobně o nich referují Zprávy o situaci národnostních menšin, každoročně předkládané vládě.

- Rada vlády pro záležitosti romské menšiny

Rada vlády ČR pro záležitosti romské menšiny (dále jen „Romská rada“) působí jako meziresortní orgán, jehož posláním je sjednocení integračních aktivit ministerstev, státních institucí, krajů

³⁴ Dne 19. února 2014 byl předsedou Rady jmenován ministr pro lidská práva, rovné příležitosti a legislativu, usnesení č. 104.

³⁵ Dne 24. února uspořádal Úřad vlády spolu s týmem Právnické fakulty UK v Praze seminář *Menšiny v Evropě-Evropa menšin*, kde prezentoval a zástupcům menšin dal k připomínkám i tuto Zprávu.

³⁶ Usnesení vlády ze dne 29. června 2009 č. 845.

³⁷ Usnesení vlády ze dne 4. května 2009 č. 590.

a dalších veřejných institucí ve vztahu k Romům. Za tímto účelem iniciuje systémové změny a odstraňování překážek, které brání Romům žít plnohodnotně a důstojně v české společnosti. Soustřeďuje, projednává a předkládá vládě informace, podklady a návrhy pro tvorbu a uplatňování politik, které se týkají Romů. Mimo jiné také schvaluje návrhy dotací u programů Podpora terénní práce, Prevence sociálního vyloučení a komunitní práce, Podpora koordinátorů pro romské záležitosti. Předsedou Romské rady je dle platného znění Statutu předseda vlády.

Členskou základnu tvoří ministři resortů důležitých pro oblast romské integrace (ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, ministerstvo práce a sociálních věcí, ministerstvo vnitra, ministerstvo kultury, ministerstvo pro místní rozvoj, ministr pro lidská práva), další důležitá ministerstva jsou reprezentována náměstkem (ministerstvo zdravotnictví, ministerstvo zahraničních věcí, ministerstvo financí). Členy Romské rady jsou i zmocněnci pro lidská práva, ředitel Agentury pro sociální začleňování, dále předsedové Asociace krajů ČR a Svazu měst a obcí ČR. Díky tomu se podařilo posílit participaci krajů a obcí na tvorbě a prosazování politiky romské integrace na regionální úrovni. Důležitou roli v Romské radě zastává 15 představitelů působících na pozicích krajských koordinátorů pro romské záležitosti a zástupců občanské společnosti, kteří aktivně pracují na zlepšení situace Romů v ČR.

Zásadní změna Statutu byla schválena usnesením vlády ze dne 29. března 2010 č. 254, kterým se změnil i název tohoto poradního orgánu na Radu vlády České republiky pro záležitosti romské menšiny (původně Rada vlády pro záležitosti romské komunity). Cílem úprav Statutu bylo posílit členskou základnu a zvýšit šance její zásadně ovlivnit implementaci Koncepce romské integrace a celkové vnímání Romů jako součásti vládní politiky. Předsedou Romské rady byl dle Statutu nově ustanoven předseda vlády ČR a členskou základnu tvoří ministři ze zásadních resortů klíčových pro zlepšení situace Romů, další důležitá ministerstva jsou reprezentována náměstkem.

Článek 18

Příslušníci národnostních menšin a jejich organizace mohou v ČR svobodně rozvíjet zahraniční kontakty a přeshraniční kulturní spolupráci. Velmi aktivní jsou v tomto směru slovenská a polská menšina.

Na základě bilaterálních smluv se sousedními státy se pravidelně setkávají zástupci ministerstev a hodnotí dosavadní spolupráci včetně příhraniční a plánují společné projekty na další období. Příkladem může být Česko-bavorská nebo Česko-saská smíšená komise. Pravidelně se rovněž konají setkání zástupců ministerstev a orgánů místní samosprávy v rámci Česko-polské smíšené komise pro přeshraniční spolupráci.

V rámci každoročně vyhlášeného *Měsíce české a slovenské kulturní vzájemnosti* se konají po celé republice desítky kulturních produkcí hojně navštěvovaných příslušníky slovenské menšiny v ČR. Podobně bývají organizovány Dny bulharské, německé, ruské, řecké, srbské a ukrajinské kultury.

Seznam projektů realizovaných v rámci programu *Bezpečnostní výzkum pro potřeby státu v letech 2010 až 2015*

kód projektu	název projektu	příjemce	anotace	podpora celkem (tis. Kč)
VF20102010002	Zmapování postojů veřejnosti v České republice k pravicově extremistickým, rasistickým a xenofobním myšlenkám a jejich šířitelům s ohledem na integraci menšin a cizinců	STEM, s.r.o.	Předmětem je statisticky vyjádřit zastoupení počtu sympatizantů pravicově extremistických subjektů a potenciačních participantů (lidí, kteří jsou ochotni stát se členem některého pravicově extremistického uskupení a aktivně ho podporovat) v české společnosti a analyzovat důvody jejich chování.	1 000
VF20102014003	Analýza přirozeného jazyka v prostředí internetu	Masarykova univerzita v Brně	Předmětem je vyvinout a implementovat techniky zpracování přirozeného jazyka umožňující analyzovat jazykové projevy na Internetu, které spadají do působnosti českých bezpečnostních orgánů (neonacismu, anarchismu, rasismu, terorismu) s důrazem na určování pravděpodobnosti autorství textů. Předmětem zájmu je veškerý webový obsah produkováný domácími i mezinárodními zájmovými skupinami nebo jednotlivci.	7 481
VF20102015005	Metody predikce dlouhodobého geopolitického vývoje střední Evropy - 1. část - Vývoj predikční metodologie dlouhodobého geopolitického vývoje střední Evropy	Masarykova univerzita Brno	Vývoj, ověření a aplikace metodiky bezpečnostní predikce na základě ověření predikční metodologie a její aplikace v predikci geopolitického vývoje střední Evropy do roku 2025.	5 200

celková podpora za projekty (tis. Kč) 13 681

Seznam projektů realizovaných v programu *Bezpečnostní výzkum ČR v letech 2010 - 2015*

kód projektu	název projektu	příjemce	anotace	podpora celkem (tis. Kč)
VG20102012012	Současná situace v oblasti extremistických hnutí v ČR s důrazem na jejich potenciální podporu u mladistvých a na šíření extremistických ideologických obsahů po Internetu.	Institut pro kriminologii a sociální prevenci	Navrhovaný projekt je kriminologického charakteru. Je zaměřen na poznání a popis těch názorů dnešní mládeže, které by mohly znamenat podporu některého z extrémních politických hnutí - ať aktivní (formou přímé účasti na aktivitách dotyčného hnutí), nebo pasivní (formou volební podpory některého z krajních politických subjektů). Shromážděné poznatky poslouží k vytváření adekvátních preventivních nástrojů. Dále bude zmapována oblast extremisticky orientovaných internetových stránek pro české publikum.	966
VG20132015113	Islám v ČR: etablování muslimů ve veřejném prostoru	SocioFactor s.r.o.	Projekt se zabývá etablováním muslimů ve veřejném prostoru. Muslimská „komunita“ se vyznačuje značnou heterogenitou, interakční a etnickou pestrostí. Etablování se na veřejnosti souvisí se snahou získat veřejný charakter a vliv, což může vést k řadě sociálních konfliktů. Projekt sleduje způsoby etablování se islámu v české společnosti a jeho důsledky. Vychází z analýzy jednání významných aktérů - veřejnosti, médií, úřadů, muslimů, konvertitů.	966

celková podpora za projekty (tis. Kč) 1 932